

Za poglobitev socialno-vzgojnega dela v šolah

Vsak dan vznemirjajo učitelja ali profesorja pri njegovem rednem učno-vzgojnem delu razni problemi, ki izvirajo iz otrokove osebnosti. Svetovne in domače statistike navajajo naraščanje števila mladoletnih prestopnikov, narašča število samomorov med mladimi, razni podvigi »huliganov« postajajo že skoraj reden pojav v življenju mladih in družbe, v kateri živijo.

Ali smo za reševanje vseh teh težav dovolj pripravljeni v naši družbeni skupnosti? Ali je v naših že večkrat reformiranih šolah še kaj časa in pripravljenosti za reševanje problemov, ki niso zgolj neuspeh pri učenju? Ali se zavedamo dovolj, da današnja mladina živi in je živela v drugačnih pogojih kot prejšnje generacije, ki samo ugotovljajo: mi pa nismo bili taki! Ali ima večina mladih ljudi dovolj možnosti, da bi se usposabljali po svojih sposobnostih za potrebe domovine? Ali posvetimo dovolj pozornosti tistemu delu, ki ga nekateri označujejo s pridevki: »vzgojno zanemarjeni«, »družbenepripravljeni«, »moralno izpriženi«, »delinkventni«, »nevrotični«, »psihopati«...? Ali postavljamo zanje le »diagnoze ad hoc«, ne potrudimo pa se dovolj, da bi izkoristili obstoječe strokovne službe, ki jih je pri nas absolutno premalo?

Da bi si naše odgovorili na ta in podobna vprašanja, za uvod nekoliko premislimo, kdo so ti mladi ljudje, ki povzročajo skrb svojim staršem, poklicnim vzgojiteljem, širši družbeni skupnosti in tudi sebi. Zakaj so postali taki, kako jim lahko pomagamo in kaj moramo storiti ne samo starši in poklicni vzgojitelji, ampak vsi člani naše družbene skupnosti, ki si prizadeva, da bi bili odnosi v njej socialistični?

Kljub naraščajočim problemom še vedno lahko trdimo, da večina mladih ljudi pri nas ni »pokvarjena«. Pozabiti pa ne smemo, da je mlad človek povojnih generacij drugačen, kot je bil prej. Priznati moramo tudi, da je mlad človek bolj ogrožen v utrjevanju zrelih in pravih nazorov in mnenj, če upoštevamo vsa

nasprotja, ki jih srečujemo v družbenem življenju pri nas in drugod po svetu. Priznati moramo tudi, da je vedno več taktih, ki so ogroženi v svojem nadaljnjem razvoju zaradi »družinskih težav« v času, ko nam pred očmi razpada patriarhalna-zakonska skupnost in se poraja nova zakonska skupnost, v kateri si vsi njeni člani delijo med seboj dolžnosti in pravice. Tukaj mislimo na mlade ljudi, ki pravijo: moj oče in mati se nista razmela, jaz bi pa želel živeti srečno. Ali pa tiste, ki se niti ne zavedajo, da bi želeli živeti bolj srečno, ker doslej še niso uživali sreče in za-

Šolski ribnik. (Na četrti strani objavljamo zanimiv zapis o osnovnošolskem sistemu v Angliji, od koder je tudi ta slika)

dovoljstva ob starših in zato nimajo v sebi osnov, da bi lahko na njih gradili trdno zakonsko skupnost, srečo zase in za svoje otroke. Ker ne bodo zadovoljni sami s seboj in s svojo družino, tudi ne bodo mogli biti soustvarjalci trdnih družbenih odnosov.

Več objektivnih, predvsem pa več subjektivnih sil bi morali posvetiti tistim mladim ljudem, ki so iz različnih vzrokov zašli na stransko pot. Da jih ne bomo v zbornicah samo označili za vzgojno težavne in jih ločili od ostalih le po tem, da imajo v dnevniku nekaj več ukorov kot ostali. Pravilna obravnava raznih prestopkov na šoli (ali v prostem času), izpolnjevanje lastne usposobljenosti za vzgojno delo, roditeljski sestanki in razgovori s starši med štirimi očmi, »šole za starše«, »šole za življenje«, mladinske ure, organizacija mladinskih klubov... te in podobne preventivne ukrepe bi morali bolj dosledno izrabljati, da bi bilo število tistih, ki zaradi svoje motenosti morajo biti posebej individualno - kurativno - terapevtsko obravnavani, čimmanj.

Kadar pa bodo posamezniki zašli na stransko pot in na njej ostali kljub našim vzgojnim prizadevanjem, kadar sumimo, da gre pri njih za posebne vzroke motenosti (biološke, psihične ali socialne narave) in je zaradi sedanjih težav z mladim človekom ogrožen njegov nadaljnji razvoj, bo moral učitelj v šoli ali profesor na srednji šoli napotiti tak primer v obravnavo v ustrezno ustanovo. Če na šoli ni socialnega delavca, ki bi nekatere probleme reševal sam ali se povezoval s socialno službo v občinski skupščini, posvetovalnici in tudi sodnimi organi, bo moral njegovo vlogo prevzeti pedagog sam in se dodatno izpopolnjevati.

V nadaljevanju bodo posebej obravnavane nekatere kategorije osebnostno motenih, ki terjajo zase poseben tretman. (Izključena je kategorija intelektualno prizadetih, katerim je posvečena posebna skrb kategorizacijskega postopka, in vsem, ki temu sledijo).

Omeniti je treba tudi vse primere socialne ogroženosti, kjer pri otroku ali mladostniku še ne nastopajo posebne duševne motenosti. (Nadaljevanje na 3. strani)

PEDAGOŠKI INŠTITUT SLOVENIJE PRED ODGOVORNIMI NALOGAMI

Razgovor z direktorjem Pedagoškega inštituta o nalogah, ki si jih je zastavil inštitut, in o nekaterih problemih ob začetku njegovega delovanja

Uredništvo Prosvetnega delavca je naprosilo direktorja pedagoškega inštituta v Ljubljani tov. Mira Lužnika za odgovore na nekaj vprašanj. Objavljamo vprašanja in njegove odgovore.

Lejos je bil ustanovljen pedagoški inštitut, ki naj bi opravljal znanstveno raziskovalno delo na področju vzgoje in izobraževanja. Zanima nas, kakšne so naloge in konkretni načrti inštituta?

— problematika nekaterih novih vzgojnih oblik (celodnevno bivanje v šoli).

To je seveda najširša perspektivna usmeritev, nekak okvir, v katerega smo organsko nameščali konkretno raziskovalno delo. Zavedamo se, da se bomo cilju lahko približevali le korak za korakom, v skladu s kadrovske in finančno zmogljivostjo inštituta. Pri napredovanju k cilju nas utegne ovirati pojav, na katerega

3. Delovne navade učencev na šolah druge stopnje.

4. Vsebinska intelektualne vzgoje predšolskih otrok v pripravljalnih razredih.

Vse navedene teme so v delu že letos in se bodo obdelovale še v prihodnjem letu. Razen njih pa bo delovna skupnost inštituta predlagala republiškega sekretariatu za prosveto in kulturo po predhodni obravnavi načrta v znanstvenem svetu inštituta predvideva še naslednje teme:

1. Racionalizacija učnega procesa osnovne šole v okviru učnih predmetov materinščina in spoznavanje narave in družbe.

2. Vzgojni režim in medsebojni odnosi na šoli.

3. Praktična veljavnost nekaterih podtestov baterije »DAT« za napovedovanje uspeha v gimnaziji.

4. Standardizacija testov znanja iz matematike za IV., V. in VI. razred osnovne šole.

Ali so bila pedagoškemu inštitutu ob ustanovitvi zagotovljene potrebna finančna sredstva in ustrezni delovni pogoji?

Ustanovitvi pedagoškega inštituta in začetku njegovega delovanja čas in razmere, v katerih se je »porajal«, res niso bile naklonjene. S svojim delom je začel inštitut tako rekoč v jeku najintenzivnejših priprav za izvedbo gospodarske reforme in vsesplošne štednje z družbenimi sredstvi. Razumljivo je, da je takšen položaj vplival tudi na dodelitev finančnih sredstev za začetek dela pedagoškega inštituta. Izvršni svet Skupščine SR Slovenije je odobril inštitutu za začetek poslovanja 10 milijonov, republiški sekretariat za prosveto in kulturo pa 11 milijonov za sprejete raziskovalne naloge. S temi sredstvi se bomo — sicer skromno, pa vendarle — pretolkli skozi tekoče poslovno leto. Vendar bi rad povedal to-le: že to, da je bil inštitut kljub velikim gospodarskim težavam ustanovljen, kaže, da se naši predstavniki organi zavedajo potrebnosti in pomembnosti pedagoškega raziskovalnega dela.

Odločitev za ustanovitev inštituta pomeni praktično potrditev teze, da gospodarskih nalog ne bo mogoče uresničiti brez izboljšanja strokovnosti kadrov in kvalitetejših premikov na področju vzgoje in izobraževanja na sploh. Tudi na tem področju moramo iskati, odkriti in izkoristiti vse možnosti za dosego večjih in kvalitativno boljših rezultatov pri oblikovanju mladih generacij. Praksa sama že dovolj nedvoumno dokazuje, kolikšna je koherentnost nivoja vzgoje in izobraževanja z rezultati v neposrednem delovnem procesu in s kvaliteto produktov; kaže torej, kako pomemben sestavni del produktivnosti je vzgoja v širšem smislu.

Glede na obsežnost neproučene inštitut problematike pedagoške teorije in prakse, ki močno in tako re-

koč dnevno vznemirjajo javnost in vzbujajo na površje, bi seveda potrebovali znatno večji, to je kadrovsko številčnejši zaseden inštitut. Če kar prisilovniče namreč postajajo sugestije na različnih sejah, na katerih se obravnavajo problemi šolstva, o tem, kaj vse bi moral proučevati in razrešiti pedagoški inštitut. Ta pojav je dovolj zgovoren indikator utemeljenosti ustanovitve inštituta, hkrati pa dokaz zamude, s katero smo prišli do te institucije. Inštitut vse te pobude in priporočila sicer registrira, da bi pri oblikovanju perspektivnega delovnega načrta lahko iz široke panorame nalog izluščil tiste, ki so za naš nadaljnji razvoj najpotrebnejše; seveda pa ne bi kazalo prezreti dejstva, da šteje inštitut vsega skupaj sedem ljudi.

To omenjam predvsem zaradi obsega in števila nalog, ki jih inštitut zmore, pa čeprav je zavzetost znanstvenih in strokovnih delavcev inštituta ter njihova pripravljenost angažirati vse sile in sposobnosti v to delo, izredno velika.

Člani delovne skupnosti inštituta se v polni meri zavedajo svoje velike odgovornosti do družbe, pa tudi težavnosti svojega položaja. Vsak izmed njih se zaveda nujnosti intenzivnega izpolnjevanja in usposabljanja za raziskovalno delo. Brez tega si uspešnega dela v takšni instituciji sploh ni mogoče zamisliti. Osebnostni rast in bogatitev z novimi spoznanji ob izvajanju samih nalog je prav gotovo vreden faktor usposabljanja, ki pa ne more dočeti. Zato bo moral inštitut v okvir sprejetih nalog vključiti tudi potreben časovni fond za sistematičen individualni študij in odgovarjajočo specializacijo.

Menda sem se nekoliko oddaljil od postavljene vprašanja, ko sem govoril o nekaterih elementih subjektivnih pogojev, vendar naj dodam še besedo o prostorskih možnostih za delo inštituta. Res je, da smo bili do julija brez lastnih prostorov in opreme; sedaj pa smo spravljeni pod skupno streho in za sedanje možnosti našega dela prostori odgovarjajo.

Kako je z vključevanjem pedagoških strokovnjakov, ki naj bi postali stalni sodelavci, v dejavno sodelovanje s filozofsko fakulteto v Ljubljani ter s sorodnimi raziskovalnimi institucijami?

Od vsega začetka so bili delavci inštituta intenzivno usmerjeni v izdelavo raziskovalnih projektov za delovni načrt letošnjega in prihodnjega leta; razen tega smo morali izdelati potrebne notranje regulative za čim uspešnejše delovanje inštituta. Pri tem seveda nismo zanemarili vprašanja vključevanja stalnih zunanjih sodelavcev v raziskovalno delo, čeprav je do prvega organiziranja (Nadaljevanje na 2. strani)

Zavod za šolstvo SRS in smotnejša organizacija prosvetno-pedagoške službe

Skupščina SR Slovenije pripravlja v prihodnjih dneh razpravo in sklepanje o zakonu o zavodu za šolstvo SRS. Predlog tega zakona predvideva spojitve obeh dosedanjih zavodov — zavoda za napredek šolstva in zavoda za strokovno izobraževanje — v en zavod, ki bo v bistvu ohranil vse naloge sedanjih dveh zavodov. Zavod za šolstvo SRS bo po tem predlogu v prihodnje med drugim »na področju šol in drugih vzgojnih in izobraževalnih zavodov, razen visokošolskih zavodov, zlasti opravljal prosvetno pedagoško službo na območju Slovenije, pripravljal predloge predmetnika in učnega načrta za osnovne šole, pripravljal predloge predmetnika in učnega načrta za šole druge stopnje na podlagi izdelanih profilov poklicev« itd. Novo v tem predlogu zakona o zavodu za šolstvo SRS je določilo, da bo le-ta tudi »proučeval in ocenjeval učbenike, učila in učne pripomočke«. Doslej je ta posel opravljal posebna komisija pri sekretariatu za prosveto in kulturo SRS.

Razen novega zakona o zavodu za šolstvo SRS pa pripravljajo še odlok o smotnejši organizaciji prosvetno-pedagoške službe Slovenije. Bistveno v tem odloku je — kot smo izvedeli — to, da bi osem bodočih zavodov za prosvetno-pedagoško službo prevzelo v področje svoje dejavnosti le osnovne šole z vzgojno-varstvenimi zavodi, šole druge stopnje pa bi prišle v pristojnost republiškega zavoda za šolstvo. Po udarek v bodočih nalogah prosvetno-pedagoške službe na Slovenskem naj bi bil bolj svetovalec-pedagoške narave, vse znanstveno raziskovalno delo pa bo prevzel pedagoški inštitut Slovenije.

Novi zavod za šolstvo SRS bo imel prostore na Poljanski cesti 28. Zaposloval bo vsega skupaj 36 strokovnjakov.

želimo posebej opozoriti: ustanovitev inštituta so z odobravanjem sprejeli vsi, ki jim je pri srcu napredek vzgoje; toda zadovoljstvo, da smo inštitut dobili, se je spričo nuje, v kateri smo, sprejeli v nerealna pričakovanja, da bo inštitut kot z neko magijsko silo kar čez noč razrešil plejado problemov, ki so se z razvojem nakopičili v šolstvu. Vsakdo, ki pozna možnosti in meje, pa tudi zahtevnost raziskovalnega dela na tako subtilnem področju, kot je vzgoja, ve, da taka pričakovanja niso le nerealna, ampak tudi nevarna: lahko se spremeni v pritisk, ki bi utegnil delu inštituta škodovati.

Inštitut je zastavil svoje delo z naslednjimi delovnimi temami:

1. Vsebinska in organizacijska vzgojnega dela v podaljšanem in celodnevem bivanju učencev v osnovni šoli.

2. Ugotavljanje nekaterih rezultatov moralnega vzganja v osnovnih šolah.

Temeljne naloge so inštitutu postavljene že v ustanovitvenem aktu, to je v zakonu o ustanovitvi pedagoškega inštituta, kjer je v drugem členu rečeno, da inštitut zlasti:

— opravlja fundamentalne in aplikativne raziskave;

— razvija in izpopolnjuje pedagoško metodologijo;

— objavlja izsledke svojega znanstvenega in strokovnega dela;

— predlaga in proučuje uporabo izsledkov svojega znanstvenega in strokovnega dela;

— sodeluje pri vzgoji znanstvenega naraščanja ter pri pedagoškem izpopolnjevanju strokovnjakov.

Te naloge se med seboj pogotujejo in dopolnjujejo. Kdor pozna problematiko vzgoje, zlasti pa njen položaj na sedanji stopnji našega razvoja, ve, kako širok spekter nalog se odpira raziskovalcem. Izbira konkretnih raziskovalnih nalog je prav zaradi tega težavna in odgovorna, posebno še, če imamo pred očmi temeljni smoter pedagoškega raziskovanja, da bi s spoznanji, dobljenimi s pomočjo raziskovalnih rezultatov, učinkovito spreminjali prakso v smislu napredka vzgoje. Smo v položaju, ko je pritisk odprtih vprašanj z vseh strani izredno močan, zato smo tudi v nevarnosti, da spričo tega pritiska med važnim spregledamo, odložimo ali zanemarimo najvažnejše. S to nevarnostjo je povezana še druga: da bi posamezne pojave zaradi njihove številnosti in raznovrstnosti raziskovali izolirano, brez vključevanja v širši, smiselno zaključen in jasno domišljen raziskovalni koncept. Teza so delavci inštituta že ob začetkih svojega dela v polni meri zavedamo.

Mnenja smo, da bi bilo prav, če bi svoje raziskovalno delo navedli v te-le smeri:

- kompleks problemov, ki so v zvezi z racionalizacijo pouka,
- problematika programiranega učenja,
- vprašanja, ki so povezana s samozabreževanjem v najrazličnejših oblikah (v okviru šole, na delovnem mestu v delovnih organizacijah),
- problematika moralnega oblikovanja mladine,

KAJ JE Z ZAKONOM O financiranju izobraževanja?

Kakšen je položaj izobraževanja, znanosti in kulture v novih pogojih gospodarjenja — to je bila osrednja tema, o kateri so razpravljali na nedavni seji odbora za prosvetno-kulturna vprašanja zveznega sveta zvezne skupščine, v kratkem pa bodo govorili o tem tudi v drugih organih zvezne skupščine.

Z gospodarsko reformo so se znašli negospodarske dejavnosti (med njimi izobraževanje, kultura in znanost) v novem položaju, ki je za nekatere težji, čeprav bi moralo biti obratno. Do tega je prišlo ne le zaradi zmanjšanja proračunske potrebnosti, temveč zaradi nerazumevanja resničnih prizadevanj in ciljev gospodarske reforme. Izobraževalne in kulturne ustanove bi morale v novih pogojih gospodarjenja doseči bolj stabilen finančni položaj, kar je pravzaprav eden izmed pomembnih ciljev gospodarske reforme.

Informacija predstavnikov zveznega sekretariata za izobraževanje in kulturo o novem položaju in ukrepih, ki so predvideni za njihovo rešitev, ter razprava poslancev — oboje je pokazalo, da iščejo v vseh šolah, kulturnih in znanstvenih ustanovah ter v drugih delovnih organizacijah notranje rezerve, pa tudi, da obstaja precejšnja negotovost glede materialnega položaja v novih razmerah. Tako je v celoti v tistih občinah, kjer so si prizadevali, da ne bi zmanjševali predvidenih sredstev za izobraževanje, šolstvo v taki zagati, da morajo zmanjševati materialne stroške — to pa bo prav gotovo vplivalo na kakovost pouka. Kljub temu, da so ponekod povečali število učencev v oddelkih, da so začeli štediti z razsvetljavo in zmanjšali izdatke za kurjavo, so tu in tam že začeli zapirati šole. Na najslabšem so srednje šole, ki so prepustene tistim občinam, v katerih so ločrane.

V Sloveniji npr. sicer s proračunskimi restrikcijami ni zmanjšana vsota sredstev, kljub temu pa bo denarja premalo, ker bi morali povečati osebne dohodek učiteljev. Poslanci so v razpravi opozorili, da so morali na nekaterih srednjih šolah, da bi lahko sprejele čim več učencev, spremeniti kabinete v učilnice, pa tudi na marsikateri šola nima delavcev za tehnično izobraževanje itd. Poslanci so se zavzeli za proučitev celotnega sistema izobraževanja, pri čemer so poudarili, da so največje rezerve prav v visokem šolstvu in znanstvenih ustanovah. Za to govori veliko število enakih fakultet in znanstvenih inštitutov pri nas.

Ob koncu so udeleženci razprave poudarili, da je treba čimprej sprejeti zakon o financiranju izobraževanja. Predosnutek tega zakona je že pripravil zvezni sekretariat za izobraževanje in kulturo.

Tehniške šole in gospodarska reforma

— začasno odpovedovanje v imenu »rezerv«

Vedno znova zatrjujemo, da šolstvo zaradi novih gospodarskih razmer ne sme biti prizadeto. Z dvakratno gotovostjo bi morali zatrditi to že doslej najbolj prizadetim med prizadetimi — srednjim šolam. Vendar je današnji »izvid« precej drugačen, kot bi si ga želeli: če je bilo dotekanje finančnih sredstev v medobčinskih skladih (za financiranje teh šol) neredno že pred obdobjem varčevanja, se je po tem le še poslabšalo. »Varčevanje v imenu gospodarske reforme« je tako postalo dobrodošel izgovor za vse tiste občinske skupščine in delovne organizacije, ki niso že doslej poravnale svojih obveznosti do medobčinskih skladov.

Zavoljo tega prejemajo tudi ljubljanske tehniške srednje šole — tako kot vse tiste, ki jih financira medobčinski sklad za šolstvo nekdanjega ljubljanskega okraja — le 80 odstotno akontacijo predvidenih mesečnih dohodkov. V razliki od ostalih šol pa so tehniške srednje šole na lestvici razdeljevanja sredstev po ocenitvi stroškov na posameznega dijaka na zadnjem mestu. Na vrhu lestvice je šola za oblikovanje (326.216 din za dijaka), tej pa sledi posebne, zdravstvene, učiteljske, poklicne strokovne in ekonomsko administrativne šole, tem pa tehniške (s 153.600 din na dijaka). Le-te so torej najcenejše šole, čeprav vsa leta odločno podarjajo potrebo po praktičnem pouku. To pa pomeni, da potrebujejo tovrstne šole dobro opremljene učilnice, kabinete, delavnice in laboratorije. In dalje: imeti morajo dovolj sredstev za nakup sodobnih učil in materiala za delo v laboratorijih; dijakom morajo omogočiti dobro pripravljene ekskurzije v tovarne, obvezno prakso v počitnicah in končno — šole bi morale primerno stimulirati strokovnjake, kakršne bi v veseljem zaposlile tudi tovarne...

V času, ko velja poziv iskanja t. im. notranjih rezerv tudi šolskim kolektivom, nas je zanimalo, kje bi mogle biti rezerve v teh šolah, ali drugače: čemu so se morale — zaradi pomanjkanja finančnih sredstev — začasno odpovedati.

Zanikanje nagrajevanja po učinku

— Menim, da smo našli 90 odstotkov rezerv v zadnjih letih, ko smo morali nenehno omejevati sredstva, ko so se merila za financiranje strokovnih šol neprestano zaostrevale. Ostalih 10 odstotkov pa je po mojem mnenju »vprašljivih«: vprašanje je, če ne bi šlo to na škodo kvalitete pouka — je povedala direktorica tehniške šole za kemijsko, metalurško in lesno industrijsko stroko Zora Maležič, dipl. inž.

— V sedanjih razmerah smo morali ukreniti marsikaj: na razpisana delovna mesta nismo dobili prijavitelj, zato smo apelirali na kolektiv, da je prevzel povečane delovne naloge (27,5 ur na teden), le-te pa smo zvišali tudi pomočniku direktorja in vodjem odsekov. Če v janskem šolskem letu smo povečali skupine učencev pri deljenem pouku laboratorijskih vaj na 20 ali celo več, s čimer smo zmanjšali tudi število asistentov pri vajah. Tudi smo se odpovedali še zasledbi mesta asistenta na

kemijskem oddelku, ki smo ga že razpisali. Zavedamo se, da je ta »racionalnost« dvomljiva, kajti tako je bolj verjetno, da bi moglo priti v laboratorijih do nesreč in škode zaradi lomljenja steklovine, okvar aparatov, ki so milijonskih vrednosti ipd. Eno pa je gotovo: s tem je prizadeta kvaliteta pouka pri laboratorijskih vajah.

In dalje: zaradi pomanjkanja sredstev smo letos skrčili na minimum strokovne ekskurzije, odpovedali smo se nadzoru praks — več notrajnih rezerv, če to sploh so, pa na naši šoli ni, ker ne moremo prevzeti odgovornosti za zniževanje kvalitete dela.

Glede administrativnih zahtev do šole menim, da so le-te odločno prevelike. Na naši šoli imamo sorazmerno precej upravnega in administrativnega ter tehničnega osebja (in sicer 35%) zato, ker mora šola upravljati vso zgradbo (t. j. tehniških srednjih šol v Ljubljani) in voditi dijaško knjižnico za dve šoli, zato zaposluje še upravnik zgradbe, dva kurjača in knjižničarja. Za te uslužbence se osebni dohodki le delno — ali pa sploh ne — refundirajo. V upravnih osebje štejemo tudi pet vodij odsekov, (ki imajo znatno učno obveznost in dodatek za vodenje odseka).

Pri nadaljnjem iskanju notranjih rezerv bi se prav radi odpovedali upravljanja šolske zgradbe, v kateri sta poleg nas še tehniška šola za strojno stroko in gradbena tehniška šola. Upravljanje nam angažira znatni del sredstev in delovnih moči, točno obračunavanje pa je težavno, v nekaterih primerih pa sploh nemogoče.

Se vedno je nerešeno vprašanje materialnih izdatkov, saj je sklad v tem pogledu tretiral enako vse šole, in sicer ne glede na to, ali imajo laboratorij ali ne. Težko je razumeti, kako je sklad mogel odstopiti od že ugotovljenih dejstev, ki so narekovala različne kategorizacije šol glede na njihove izdatke za pouk. Samo za primer: naša šola ima 14 laboratorijev, v katerih se bo do konca leta zvrstilo vsak teden več kot 1094 učencev. Samo na kemijskem odseku se zvrsti okrog 700 učencev na teden, ki trošijo pri sedemurnih vajah plin, elektriko, kemikalije in steklo.

Razmerje med materialnimi in osebnimi izdatki je na naši šoli 80,08 odstotkov proti 19,92 odstotkov. Če sklad ne krije materialnih izdatkov, mora šola skrčiti sredstva za osebne dohodke v korist materialnih izdatkov. To pa je seveda nepravilno do kolektiva šole in obenem destimulativno, saj s tem tako rekoč zanikamo nagrajevanje po učinku. Številni laboratoriji so zrasli prav zaradi prizadevanja kolektiva in dosedanjih vodstev na tej šoli, ki so se trudila, da bi zrasla kakovost pouka v skladu z zakoni, zahtevami in priporočili. Prav zato pa je nesprejemljivo, da morata sedanjí kolektiv in vodstvo odtegotiti sredstva za laboratorijski pouk od sredstev za osebne dohodke.

V mejah starih možnosti

— Med časnimi ukrepi, ki smo jih morali sprejeti zaradi sedanje finančne situacije, je v prvi vrsti povečanje redne delovne obveznosti vsem članom kolektiva na 24 ur, — je pojasnil direktor tehniške šole za strojno stroko Jože Suvorov, dipl. inž.

— Preskromna sredstva so nam onemogočila laboratorijske

in konstrukcijske vaje in tako pri teh začasno le — eksperimentiramo. Sredstev za nakup dragih instrumentov ni, čeprav bi bili potrebni, če hočemo vajo konkretizirati. Odpovedati smo se morali tudi strokovnim ekskurzijam, ki nam jih sklad ni priznal, čeprav so v učnem načrtu. Namesto da bi izgrajevali pogoje za izboljšanje kvalitete pouka (kot npr. izpolnjevali laboratorije), se moramo finančno nenehno omejevati in spet delati v mejah starih možnosti, ki ne bi smele biti več resnične — samo s kredo in tablo. Ob vsem tem pa se jasno zavedamo, da moramo učencem nekaj dati in po drugi strani, da je pouk v takih razmerah — pa čeprav so le začasne — nemogoč.

Kaj niso notranje rezerve

— Pod sedanjimi pogoji ne moremo iskati rezerv v šolstvu, — je rekel direktor tehniške šole za elektrostroko Ferdo Gorjanc, dipl. inž. — Tega vprašanja ne bi rešili — vsaj za tehniške šole — niti z ustanovitvijo nekakšnega administrativnega centra. Zavedati se moramo, da je vsaka šola samoupravna enota, tehniške šole pa imajo — zaradi svoje raznolikosti v strokah — vsaka svojo problematiko. Na naši šoli bomo izdelali v sedanjem obdobju sistematizacijo delovnih mest, kar pomeni, da bomo vsakemu članu kolektiva točno določili dolžnosti in vrsto odgovornosti. Delo bomo ovrednotili s točkami, njihovo vrednost pa določili glede na finančno situacijo. Pojavlja se tudi določena težnja, da bi zmanjšali število upravnih uslužbenec, kar pa na tovrstnih šolah ne sme iti na račun kakovosti pouka. Morda bi lahko našli »rezerve« v tem, da bi vse člane uprave bolj angažirali na delovnem mestu (in sicer tako, da naj bi profesor ne imel več kot 22 ur, vodstveno osebje pa bi bilo bolj zaposleno). Skratka: vse dosedanje dodatne obveznosti bi všteli pod »obveznosti na delovnem mestu« in jih temu primerno tudi stimulirali.

O sistemu financiranja tehniških šol menim, da bi morali reševati to vprašanje v republiškem merilu. Predvsem bi mo-

rali upravičiti mrežo oddelkov strokovnih šol in določiti njihovo število po potrebi ter te dobro opremiti. Nedopustno pa je sedanje životarjenje precejšnjega števila tovrstnih šol. Pri financiranju bi morali najti pravilna merila za razdeljevanje sredstev, kar pomeni, da bi bilo treba upoštevati značaj šol in jih kategorizirati po načelu: večjo vsoto tistim šolam, kjer so večji izdatki! —

Predvsem izboljšati kvaliteto pouka

— Na predlog sklada smo v začetku letošnjega leta odprli dva nova oddelka, objavljenih dodatnih sredstev za to pa nismo dobili, — je pojasnil direktor gradbene tehniške šole Štefan Hočevar, dipl. inž. — Poleg tega so se letos povečale najemnine za prostore (najeto imamo telovadnico vajeniške šole na Viču) in ker je premalo sredstev, ne moremo najeti delavnic za praktični pouk. Zaradi skromnih sredstev smo se morali odreči praktični, kakršna bi morala biti, strokovnih ekskurzijam in nakupu modernih učil. Na geodetskem odseku poučujemo npr. z učil, ki sploh niso več v rabi in zato ne moremo doseči tega, kar bi želeli. To, da bi zaživel modernejši način pouka.

Trdimo, da bi lahko imeli namesto 42 ur pouka le 40 ur, ki pa bi bile bolj kvalitetne. Vendar pa bi bili zato — po sedanjem načinu nagrajevanja, ki ne stimulira kakovosti (ker so sredstva razdeljena po številu ur), samo prikrajšani pri osebnih dohodkih. Notranje rezerve vidim samo v izboljšavi kvalitete pouka, kar pomeni, da bi z manj urami in modernizacijo pouka dosegli boljše učineke.

Urediti bi bilo treba sam sistem razdeljevanja sredstev, pri čemer bi morali upoštevati kvaliteto posameznih šol (in kot vemo, so ljubljanske tehniške šole najboljše tovrstne v državi). Naloga strokovnih služb bi morala biti, da naštano prouče programe tako, da bodo tehniške šole res lahko dale takšen profil tehnika, kakršnega zahteva oziroma potrebuje gospodarstvo.

M. K.

Pedagoški inštitut

(Nadaljevanje s 1. strani)

nega kontakta z nekaterimi izmed njih prišlo šele jesen. Njihovo sodelovanje z inštitutom bi se odvijalo v glavnem v treh osnovnih oblikah:

1. da bodo nosilci posamezne raziskovalne teme;
2. da bodo aktivni člani raziskovalne skupine v okviru naloge, katere nosilec bo delavec inštituta;
3. da bodo strokovni svetovalci ob planiranju in izvajanju posamezne naloge.

Oblika sodelovanja bo odvisna od razpoložljivega časa samih sodelavcev, od njihove afinitete do posameznih raziskovalnih nalog in ne nazadnje od sredstev, s katerimi bo inštitut razpolagal. Člani delovne skupnosti želijo, da bi bilo stalnih zunanjih sodelavcev čim več in to z različnih znanstvenih področij. Vsi na inštitutu se zavedamo, da je uspešnost našega dela odvisna v veliki meri od razume delitve dela, od tesnega medsebojnega sodelovanja in od interdisciplinarnega pristopa k delu.

Poseben vid medsebojnega sodelovanja bo znanstveni svet inštituta. Njegovi člani bodo vidni znanstveni delavci. Njihovo delo bo zlasti pomembno pri določanju raziskovalnih načrtov in programov pri izdelavi metodologije, pri vrednotenju izsledkov znanstvenega dela ter pri predlogih za objavo znanstvenih in strokovnih del inštituta. Znanstveni svet bo daljše mnenje o izvolitvi delavcev inštituta v znanstvene in strokovne nazive. Znanstveni svet bo štel šest članov in bo formiran takoj, ko bo sprejet statut inštituta.

Sodelovanje s filozofsko fakulteto v Ljubljani se odvija v skladu z naravo dela in v okviru doslej postavljenega programa preko oddelka za pedagogiko, oddelka za psihologijo in oddelka za filozofijo. Sodim, da je izredna pripravljenost delavcev teh oddelkov, sodelovati z inštitutom, več kot srečna okolnost: je tudi jamstvo za uspešnost dela inštituta in obljuba za združevanje sil, tega pa smo več kot potrebni. Navezali smo tudi stike z inštitutom za pedagoška istraživanja v Beogradu in se dogovorjamo za usklajevanje in delitve dela. Z drugimi visokoškolskimi in znan-

svenimi zavodi v naši republiki še nimamo stikov, če se bo pri izvajanju nalog za to pokazala potreba, bomo prosili za sodelovanje in prepričan sem, da ne bomo naleteli na zaprta vrata.

Kakšni so izgledi za sodelovanje inštituta s prosvetno pedagoško službo in s šolami ter drugimi vzgojnimi zavodi?

Brez empirične delovne baze inštitut ne more uspešno delati. Objekt empiričnih pedagoških raziskav je vzgojna praksa, ki je ni mogoče razviti med štirimi stenami inštituta. Ob raziskavah posameznih problemov si bomo prizadevali navezati stike z vsemi tistimi šolami in posameznimi učitelji, ki bodo pokazali veselje, smisel in pripravljenost za sodelovanje z inštitutom. Ob projektih, pri katerih bodo sodelovali, jih bomo usposabljali za raziskovalno delo in upamo, da bomo tudi s tem prispevali svoj delež k kvaliteti prakse. Če dosedanje izkušnje Zavoda za napredek šolstva SRS v zvezi z nekoč obstoječo mrežo eksperimentalnih oddelkov dokazujejo, da takih učiteljev na Slovenskem ne primanjkuje. Seveda bo potrebno njihovo povečanje odgovornost in delo nagrajevati v skladu z načeli nagrajevanja po delu. Večina zavodov za prosvetno pedagoško službo se je že doslej ljubezno odzvala naši želji po sodelovanju, prepričan sem, da bo bodoči razvoj stike še poglobiljal. V prosvetno pedagoški službi vidimo in cenimo idealno transmissijsko bazo med inštitutom in šolami tako pri raziskovalnem delu kakor tudi pri prenašanju z raziskovanjem pridobljenih izsledkov v prakso.

Prav posebno smo zainteresirani za sodelovanje z Zavodom za šolstvo SRS, čigar dosedanje delo pomeni velik prispevek k izboljšanju šolstva na Slovenskem.

Če sem odgovore poantiral v pretežni meri optimistično, tega nisem storil, ker se ne bi zavedal velikih težav in naporov, ki jih bo pri utorjanju poti, na katero smo se podali, potrebno prebroditi; storil sem to zato, ker sodim, da je pogum eden izmed odločilnih čimteljev pri reševanju problemov, pa naj bodo ti že taki ali drugačni.

Administrativno - računski servisi: da ali ne?

V iskanju vseh mogočih (notranjih) rezerv tudi v poslovanju vzgojno-izobraževalnih zavodov je znova zaživel zamisel o organizaciji administrativnih servisov ali centrov, kakor jim že pravijo. Takim servisom naj bi šole prepustile vse svoje administrativno poslovanje, ki jih zdaj bremeni s prevelikimi izdatki, s preveč zaposlenimi ljudmi v upravi ipd., vse svoje sile in sredstva pa naj bi šole usmerile predvsem smotrom vzgoje in izobraževanja.

Nemara je to dobra zamisel. Lahko da tu ali tam, za določene vrste šolskih zavodov, v takih in takih okoliščinah tudi uresničljiva in se bo pokazala kot koristna. Morda.

Praven pa bi začeli kar na prek, kot je pri nas navada za vsako novo zamisel, ustanovljati take servise, bi pa bilo koristno vendarle preveriti nekaj stvari. Ne le podatke, češ da morajo šole službam družbenega knjigovodstva pošiljati kar 77 različnih poročil in podatkov (ta številka izvira nekje tudi iz republiških organov za šolstvo, v Delu pa 10. t. m. beremo demanti tega, češ da ne drži in da je število takih poročil veliko manjše...); treba bi bilo vsestransko pregledati tudi, kako so se doslej obnesli tisti administrativni ali računski servisi, ki že obstoje v naši republiki.

Administratorski računski center na Vrhniki dela že od 1961. leta. Za tri centralne šole in sedem podružničnih (skupno je v njih okrog 70 oddelkov in 1.800 učencev) zbira ta center in posreduje naprej vso personalno službo in vodi njihovo materialno ter finančno knjigovodstvo. Tri uslužbenke v vrhniškem centru so doslej zelo lepo in v redu opravljale ta posel — do pred nekaj tedni.

Prav zdaj je namreč vrhniški administrativni računski center v razformiranju. V centru bo ostala vnaprej samo ena uslužbenka, ki bo vodila vse računovodske posle za šole, drugi dve pa gresta za tajnici na centralne šole. Doslej namreč na vrhniških šolah ravnateljji niso imeli tajnik ali tajnikov, vse administratorsko delo, ki ga center ni opravljal (in tega je bilo po njihovem pripovedovanju še kar precej), je ležalo na ramah ravnateljev. Prav v tem je vzrok razformiranja vrhniškega adm. računskega centra: namesto da bi s skuono servisno službo razbremenili ravnatelje na šolah, da bi se le-ti lahko posvetili pedagoškemu delu, pa jih je izguba tajnic toliko obremenila, da je trpelo šolsko delo. Zato so zdaj dobili spet nazaj tajnice, celotna šolska administracija pa se bo na ta način — ker bodo šole imele še tudi skupno računovodsko službo — še povečala!

Kje so zdaj rezerve? In kje koristiti takega servisa?

Pred dnevi so obiskali nekateri predstavniki aktiva ravnateljev ljubljanskih osnovnih šol tudi podobni administrativni računski center v Zalcu. Tudi tam ga imajo že nekaj časa. Povprašali smo predsednika aktiva tovariša Milana Simiča, ki se je tudi udeležil tega obiska, kaj meni o tej službi.

Predvsem — tako je mnenje ljudi, ki so si ogledali šolski adm. računski servis v Zalcu — je tvegano kakorkoli primerjati okoliščine, v katerih dela ta ustanova, s razmerami npr. v Ljubljani. Vse poslovanje šolskega servisa je po svojem obsegu komaj tako, kot ene ljubljanskih šol. V teh servisih — vrhniškem in žalskem — je združen del upravnega poslovanja majhnih šol. Vprašanje je, kako bi se taka skupna služba adm. računskega poslovanja obravnila za večje šole v večjina mestu! Nekateri so skeptični: ravnatelj bi tudi še naprej moral odgovarjati vsaj za šolsko stavbo in njeno funkcioniranje (kdo pa drugi?), pa verjetno še za kaj drugega. Ali bi potemtakem adm. računski servis prinesel upravnim šol kakšno znatnejšo razbremenitev?

Treba pa je reči, da — vsaj v žalskem primeru — zaradi skupnega urejanja administrativnih zadev ne trpijo samoupravne pravice delovnih kolektivov. Center ali servis je samo izvršilna (in nemara tudi koristna kontrolna) služba upravnega poslovanja vzgojno-izobraževalnih zavodov. Razven tega imajo šole v žalski občini, kjub skupni servisni službi, še vsaka svojega tajnika.

Eno drži: ne smemo se spet po nepotrebnem zaletavati. (Za podobne servise se namreč navdušujejo tudi v Zagorju in nemara še kje.) Vsestransko je potrebno proučiti koristnost, umestnost in potrebo po takih službah, z analizo delovanja obstoječih pa njihovo upravičenost!

D. H.

Oddelke za šolanje zdravstvenih kadrov

Zaradi vse večje potrebe po zdravstvenih kadrih bodo ustanovili letos pri šoli za zdravstvene delavce v Novem mestu izredni oddelke za tiste, ki delajo v zdravstvenih ustanovah kot bolničarji, in si redno ne morejo pridobiti ustrezne šolske izobrazbe. Izredni oddelki bodo odprli v Novem mestu predvsem na pobudo mnogih kandidatov iz Kočevja, vanj pa se bodo lahko vpisali tudi kandidati iz vseh doljenjskih občin in Spodnjega Posavja. Šola ima doslej v rednih oddelkih vpisane 104 dijakov, v drugi letnik večerne šole pa je vpisanih 21 slušateljev.

S. S.

Nekaj misli o

Izobraževanja odraslih v današnjem pomenu in tudi v današnjem obsegu pred vojno prva naša nismo poznali. Ako se je hotel mlad človek, ki ni redno obiskoval srednje šole, dokopati do mature in do študija na univerzi, je to lahko dosegel samo z opravljanjem privatnih izpitov. Teh pa je bilo malo, vsako leto po nekaj na eni ali drugi srednji šoli. Če k temu pristojejo še jezikovne tečaje v večjih središčih, kot na primer francoske krožke, potem lahko trdimo, da so bile to edine možnosti, da si je lahko odrasel človek pridobil neko večjo izobrazbo. Velikemu številu mladih ljudi, ki so morali iz kakršnegakoli vzroka prekiniti redno šolanje in se zaposliti, pa so bila vrata do višje izobrazbe zaprta, pa naj so bili še tako nadarjeni in naj so imeli še toliko veselja do študija. Ostati so morali, kjer so bili, in se sprizniti z delom oziroma poklicem, ki jih ni veselil. Pokopati so morali vse svoje želje in sanje, odpovedati so se morali lepši prihodnosti.

Po osvoboditvi se je to stanje nenadoma spremenilo. V novih političnih, gospodarskih in družbenih razmerah so se tudi odraslim, in to vsem, da so le imeli dovolj volje in veselja do učenja, na široko odprla vrata do večje izobrazbe. Vajenci in pomočniki, industrijski in kmetijski delavci, uslužbeni in drugi, ki so morali nekoč opustiti šolanje, so imeli sedaj vse možnosti, da si v kateri koli stroki pridobijo potrebno

znanje ali pa da si že pridobljeno znanje razširijo in izpopolnijo. To je bilo toliko potrebnejše, ker sta obnova dežele in industrializacija potrebovali mnogo novih strokovnih kadrov, ki jih je takoj po osvoboditvi primanjkovalo. Zato se povsod organizirajo najrazličnejši tečaji, ustanovljajo se številne splošnoizobraževalne in strokovne šole, celo v samih podletjih. Dvigniti je treba proizvodnjo, ta pa je v veliki meri odvisna od strokovnosti kadrov, od njihovih sposobnosti in ustvarjalnega poleta. Izobraževanje, ne samo izobraževanje mladih, temveč tudi odraslih je postalo eden od temeljev naše socialistične izgradnje. Tako smo po vojni poleg velikega števila tečajev in šol, dnevnih, večernih in dopisnih, ustanovili tudi večerne gimnazije za odrasle, ki pa se mi zdijo v današnjih razmerah še najbolj problematične.

Koliko je v naši republiki večernih gimnazij, ne vem. Znana sta mi le oddelka za odrasle na II gimnaziji v Ljubljani in v Celju. Vem pa to, da med temi gimnazijami, če jih je več, ni prav nobene koordinacije, da si vsaka po svoje ureja svoje notranje življenje, določa pogoje za vpis in izpitne roke oziroma način izpraševanja, določa svoja merila glede zahtevnosti itd. Skrajni čas je že, da bi neki forum sklical širši sestanek, na katerega naj bi povabil poleg predstavnikov prosvetnih in družbenih organizacij tudi ravnatelje in profesorje, ki poučujejo na večerni gimnaziji,

Več kot 900 mladincev v rudarskem šolskem centru

Letos je sprejel rudarski šolski center v Velenju, ki je pravzaprav največja šola v tem kraju, nad 900 mladih ljudi, bodočih rudarjev, strojniki, kovinarjev, električarjev in tehnikov. Sprejem novincev so pripravili mladi rudarji sami v dvorani kulturnega doma. Pozdravili so jih s simbolično zastavo in rudarsko svetilko ob zvokih mladinske godbe. Pozdravni govor pedagoškega vodje šole je izzvenel v poziv k delu: tega se bo treba lotiti resno, odpreti bo treba knjigo učenosti, pa spoštovati vse tisto, kar so že ustvarile roke rudarjev v mladem mestu.

Te dni so učilnice polne. Prve dni na delovišču se je bilo treba spoprijeti najprej z negotovostjo, bojaznijo pred novim in neznanim. Učence srečujemo v rudarskih uniformah, ki so izenačile novince z »veterani«. Toda v začetku je le na videz tako. Starejši gledajo na prišlece s kancem pomilovanja, nanje, »ki

še ne vedo, kaj je to — rudar.« Počasni se tehtnica izravnavata. Vsakdanji pozdrav »Srečno!« dobi globlji pomen: ni le voščilo za srečo v jami, temveč tudi želja za uspešno delo v njej. Ni lepšega pozdrava od rudarskega in ni boljših tovarišev kot so rudarji.

Pouk v šoli bo moral biti razgiban in zanimiv, da bo pritegnil novince, saj se marsikdo od njih — vse do sprejema v to ustanovo iz raznih razlogov ni dovolj posvetil učenju. V rudarski šoli je namreč še vedno precej takšnih — s petimi ali šestimi razredi osnovne šole. Ni lahko v kratkem času nadomestiti vsega. Potrebni so določeni metodični prijemni in seveda tudi precejšnja potrpežljivost. Ko po treh letih učenja in dela absolventi zapustijo šolo, vedno znova z zadovoljstvom omenjamo: »Kako so se spremenili tedi fantje!« Tudi o teh, ki smo jih sprejeli letos, bomo čez tri leta trdili tako.

PRIPOMBE K ČLANKU Za poglobitev socialno - vzgojnega dela na šolah

»Švicarji o pouku v jezikovnem laboratoriju«

Iz omenjenega članka zveni, ko da je delo v jezikovnem laboratoriju »neka« neznan učna metoda, ki vzbujajo močne pomisleke. V resnici pa je stvar drugačna.

Res je, da izvira ta metoda iz Amerike — nujna je Amerikance prisilila, da so med drugo svetovno vojno, ko so kot vojniki prišli v Evropi v stik s pripadniki drugih narodov, iskali načina, kako bi se najhitreje naučili tujih jezikov. Pri tem so začeli v veliki meri uporabljati magnetofon. Ni pa res, da bi bili oni izdelali avdiovizualno metodo in uporabo laboratorija, kot ga znamo izkrističati danes. Vizualnost pri pouku — slike — segajo nazaj vse do Komenskega — le da nam diapozitivni projektor nudi danes vse lepše možnosti, kako povezati slike (diapozitiv) in glas (z magnetofonskega traku). Za to metodo je dal ideje naš človek, prof. Guberina — ravnatelj Inštituta za fonetiko v Zagrebu, za kar je dobil tudi mednarodna priznanja — njegovo zamisel pa so uresničili razni njegovi sodelavci, profesorji hrvaški in francoski. Najbolje so izdelali to metodo za francoščino in sicer na Centru za znanstveno raziskovanje in študij na srednji šoli v Saint-Cloud-u pri Parizu.

Vsekakor so Švicarji močno konservativni, če so šele prejšnje pomlad razmišljali o tem, ali bi kazalo modernizirati pouk tujih jezikov, medtem ko poučujejo po novi metodi v Centru za učenje tujih jezikov v Zagrebu že kakih deset let, v Sloveniji pa pri Zavodu intenzivni tečaji v Ljubljani, in ori Zavodu za tuje jezike v Mariboru, ki ima že tudi več manjših centrov v raznih krajih. Mariborski zavod je v neposredni zvezi z zagrebškim Centrom, prav tako z Inštitutom zagrebške filozofske fakultete, ki nadaljuje z raziskovalnim delom in ima v ta namen na razpolago najmodernejše, dragocene aparate.

Zdaj smo že tako daleč, da je vsako razpravljanje o prednostih in napakah te metode odveč. Zaenkrat — saj ni nobena metoda dokončna — so uspehi nedvomni. Seveda pa ne gre segati pri tem v skrajnost in dajati prevelik pomen samo stroju oziroma laboratoriju. Pri tem je treba upoštevati tudi potrebe in možnosti odraslih in otrok in posebnosti dela na raznih stopnjah. Intenzivnost in s tem tudi metoda bo nekoliko drugačna pri nekem, ki se mora iz katerega koli vzroka naglo naučiti tujega jezika in drugačna pri šolski mladini. Vedno pa bodo novi izsledki o delu z magnetofonom in z laboratorijem pri pouku v veliko pomoč.

Prav trdi člankarica, da slovnih pravil učencem ne zna uporabljati, če se uči samo po tej metodi.

Vendar je metoda Zagreb — Saint-Cloud že tako izdelana — Amerikanci se hodijo v Saint-Cloud učiti — da navduši učitelje

kot učence, vedno pa je izhodišče te metode avdiovizualno in direktno, obenem pa je kombinirano z elementi stare indirektno metode, to se pravi, učenca hoče naučiti govoriti in pisati, pri tem pa pravilno uporabljati tudi slovnicična pravila.

Iz izhodišča — živega govora življenjskih situacij prehajajo učenci na opise, dogodke itd. Vajam v posnemanju in odgovarjanju na vprašanje sledijo čitanje, pisanje besed, posebno pa rekel in slovnicične vaje.

Zal pa poiščuša le redkokatera šola vpeljati to metodo tudi v naše osnovne šole. Na Štajerskem sta to storili gimnazija v Ravnah in II. gimnazija Tabor. Tudi visoke šole bi morale delati po tej metodi v veliko večji meri, in to ne samo, kadar gre za šole, ki pripravljajo učitelje tujih jezikov na poklic. Posebno važno je, da uporabljamo avdiovizualno metodo pri učencih, dijakih ali študentih v začetku, ko gre za izgovorjavo in intonacijo tujega jezika. Pravilno morajo dojeti značilnosti jezika, sicer se napak v tem pogledu težko znebijo ali pa sploh ne.

V poznejših letih učenja intenzivnost avdiovizualne metode popušča — ni več mogoče vsega prikazovati na slikah in stripih, ni več potrebno toliko ponavljati spikirane tekste, potem ko so učenci že premagali začetne težave.

Naše šole se vsekakor boljijo stroškov in res: laboratorij stane veliko. Vendar ni bistvo avdiovizualne metode laboratorij, temveč slike za diapozitiv (teza za premore vsaka šola) in spikirani trak za magnetofon (ki ga tudi že premore vsaka šola). Pač pa je tre-

Šolstvo v lendavski občini

Lendavska občina je po številu prebivalstva (28 tisoč) na drugem mestu v Pomurju. Večina prebivalcev te občine se ukvarja s kmetijstvom. V Lendavi in Turnišču pa je razvita tudi industrija. Na tem področju posvečajo precejšnjo skrb razvoju šolstva in gradnji stanovanj za prosvetne delavce. Pravi, da bo treba z gradnjo nove centralne osnovne šole še počakati, ker za sedaj še ni na voljo denarnih sredstev. Tako bosta v Lendavi še nekaj časa dve osnovni šoli — ena v mestu, druga pa na nekdanjem gradu. Obema primanjkuje šolskih prostorov. Sedaj je v občini osem polnih osnovnih šol: v Lendavi I in II, Genterovcih, Dobrovniku, Kobilju, Turnišču, Polani in Cresnovcih. Nove šolske stavbe so v Genterovcih, Dobrovniku, Turnišču in Cresnovcih, medtem ko je šola v Srednji Bistrici v gradnji. Stanovanjske bloke za učitelje pa imajo v Cresnovcih, Polani, Dobrovniku, Turnišču in Kobilju.

Ker je v občini narodnostno mešano prebivalstvo (Slovenci in

Madžari), je tudi več manjšinskih šol: obe šoli v Lendavi, šola v Genterovcih, Dobrovniku, Kobilju in na Kapci. V šolah je dvojezičen pouk: slovenski otroci se uče madžarščine, madžarski pa obvezno slovenščine. Zanimiv je pouk v prvem razredu, kjer se morajo otroci obeh narodnosti približno dva meseca učiti samo materinščine, pozneje pa prično z dvojezičnim poukom. Učitelji dvojezičnih šol morajo dovršeno obvladati oba jezika. Pri tem so jim v veliko pomoč razni seminarji, ki jih vodijo priznani pedagoški strokovnjaki obeh narodnosti. S. S.

VABILO

Društvo za moderne tuje jezike v Ljubljani bo priredilo v sredo 3. novembra 1965 ob 19.30 na II. gimnaziji, Šubičeva 1, predavanje: **Mednarodni kongres učiteljev tujih jezikov na Švedskem 1965.** Predavala bosta prof. Milena Kos in prof. Bogo Preželj.

večerni gimnaziji

pa tudi predstavnike samih slušateljev. Na tem sestanku bi bilo potrebno temeljito prediskutirati problem večerne gimnazije, določiti njen učni program, določiti natančne kriterije glede vpisa na večerno gimnazijo in opravljanja izpitov ter zahtevnosti znanja, skratka, nujno bi bil potreben poseben pravilnik, ki bi bil obvezen za vse večerne gimnazije in po katerem bi se ravnali tako slušatelji kakor tudi profesorji.

V naših predvojnih razmerah, ko nismo imeli toliko strokovnih šol kakor danes, je imela gimnazija drugačen pomen. Absolvent gimnazije z maturo je postal uradnik II. kategorije, če se je zaposlil, ali pa se je vpisal na eno od fakultet. Takrat smo pravili, da so maturant »vrata povsod odprta«, čeprav je bila resnica večkrat drugačna. Danes pa ni več tako. Ako absolvent gimnazije nima namena nadaljevati študija na univerzi, potem bi mu veliko bolj koristila ekonomska srednja šola, administrativna šola ali katerakoli druga strokovna šola. Zato nas preseneča dejstvo, da se vsako leto vpiše toliko odraslih prav v gimnazijo in ne v neko drugo podobno šolo, ki bi bolj ustrezala njihovi usmerjenosti oziroma poklicu, ki ga opravljajo. Težko je odgovoriti na vprašanje, zakaj se odrasli odločijo prav za študij na gimnaziji. Morda menijo, da bi bil študij na strokovni šoli pretežak. Toda kmalu spoznajo, da tudi gimnazijski študij ni nič lažji, v marsikaterem pogledu celo težji.

Med obiskovalci večerne gimnazije je precej takih, ki se za svoj sedanji poklic niso odločili iz notranjega nagiba, zato bi se ga radi rešili in se po maturi posvetili študiju na pravni, ekonomski, filozofski in celo medicinski fakulteti, skratka študiju, ki je v diametralnem nasprotju z njihovim sedanjim poklicem. Vendar je med njimi tudi mnogo takih, ki želijo po maturi študirati stroko, podobno njihovem sedanjemu poklicu. Mehanik bi se rad vpisal na fakulteto za strojništvo, električar na elektrotehniško fakulteto, bolničarka na višjo šolo za medicinske sestre ali celo na medicinsko fakulteto itd. Nekaj slušateljev pa nima posebno visokih želja. Z maturo si želijo le »izboljšati svoj položaj«, se znebiti napornega težaškega dela ter se preriniti do lažjega dela v kakšni pisarni. Nekateri slušatelje pa obiskujejo večerno gimnazijo samo zato, da zadostijo predpisom. Ker opravljajo službo, za katero je predpisana srednješolska izobrazba, bi rade končale srednjo šolo, čeprav so doslej uspešno opravljale svojo službo tudi brez mature. Toda predpis je predpis! Kakor je iz navedenega razvidno, so nagibi za študij na gimnaziji zelo različni. Vendar je vsem slušateljem nekaj skupno: vsi si želijo iz sedanjega poklica nekam drugam, nekam višje, ker so prepričani, da jih v novem poklicu čaka večja sreča, večje zadovoljstvo, da bo delo lažje in lažje in nazadnje — da bodo tudi dohodki večji.

V večerno gimnazijo se smejo vpisati samo slušatelji, ki so stari najmanj 18 let in so v delovnem razmerju. Na naši šoli se njihova starost giblje med 18 in 40. letom, po poklicu pa so trgovski vajenci in pomočniki, kmetijski in industrijski delavci, mehaniki, uslužbeni, bolničarke, gospodinj-ske pomočnice itd. Precej pa je med njimi tudi naših starih znancev iz šolskih klopi, ki niso hoteli delati ali pa so delali pre malo traktat, ko jim je bila šola edina skrb in zaposlitev. Ko pa so zaradi svoje lenobe in lahkomišelnosti doživeli brodomol, so se nekje »zaposlili« in sedaj skušajo nadoknaditi zamujeno. Večinoma so to šibki učenci, ki tudi na večerni gimnaziji nadaljujejo prejšnjo tradicijo, toda eden ali drugi le zbere toliko volje in energije, da se resno loti študija, uspešno konča gimnazijo in maturo ter nadaljuje študij na univerzi. Ti nekdanji redni dijaki so poseben problem, kajti polomija na gimnaziji jih ni izučila. Še naprej špekulirajo, se ne učijo, ne opravljajo izpitov, v razredu delajo samo gnečo, staršem povzročajo skrbi, ker so jim ušli iz rok, najbolj pa škodujejo samim sebi.

Z drugimi slušatelji so težave manjše oziroma so drugačne narave. To so ljudje z različno predizobrazbo in z zelo različnimi sposobnostmi. Pomisliti moramo tudi na to, da so se nekateri spet lotili učenja po daljšem presledku in tega ne gre učenje tako lahko kakor mlajšim, ki ga sploh niso prekinili ali pa je bil presledek krajši. Za vse pa je študij na večerni gimnaziji zelo naporen, posebno pa še za slušatelje,

(Nadaljevanje s 1. strani) prejšnje negativne. Kondicioniranje pozitivnih navad je povezano ne samo z doslednejšimi zahtevami in intenzivno kontrolo, ampak z razumevanjem osebnih težav, nudenjem pomoči v stiskah in razne oblike psihoterapije.

Ker so običajno vzgojni zavodi prezasedeni in občinske skupščine nimajo dovolj sredstev za visoke oskrbine, je nujno, da se tako motenim otrokom in mladostnikom omogoči vsaj za nekaj ur na dan trden okvir zahtev. Delno lahko vpliva že poudarek na vzgojnosti pri rednem pouku, delno vzgojno varstveno ustanovo na šolah prve stopnje, delno razne mladinske organizacije, ki bi morale intenzivno vplivati na izbrabo prostega časa mladine.

Vzoredno s tem pa je nujno, da se nekaterim mladim ljudem nudi individualna pomoč ali preko socialnega delavca, če ga pa šola nima, pa bo to obveznost prevzel učitelj. Če predvideva, da sam ne bo mogel ugotoviti vseh vzrokov motenosti pri gojencu, se bo povezal z ustrežno ustanovo (skrbstveni organ občine, vzgojna posvetovalnica, poklicna posvetovalnica). Ne smemo pozabiti: čim prej se bomo zavzeli za otroke, tem več možnosti za resocializacijo imamo!

Najvišji odstotek med osebnostnimi motnjami pa zavzemajo tako imenovane **čustveno pogojne motnje osebnosti**, ki nastopajo kot posledica nezadostno ali neprimerno zadovoljenih osnovnih potreb (4. o. n. potrebe: svet spoznati in si ga podrediti, nekaj imeti in to obdržati, uveljaviti se med sočludmi, imeti nekoga rad in biti ljubljen). Javljajo se kot razne oblike zavrtosti teh osnovnih potreb ali pa v lažji obliki, neprilagojenem obrambnem reagiranju ob občutku nezadovoljnosti. Zavrtosti osnovnih potreb se kažejo na različne načine: otrok nima več normalnih osnovnih potreb, ali so zmanjšane, ali odsotne, ali nenormalno povečane, ali jih oseba kompenzira na drugih področjih. Na tak način sproženo nadomestno zadovoljevanje nudi otroku občutja ugodja in taki meri, da ga neprijetne posledice nepravilnega ravnanja ali vedenja manj prizadenejo in se staršem ali vzgojiteljem zdi nemogoče, da otrok sploh to zmore.

Najbolj očito opozorilo staršem in učiteljem pri čustvenem motenih otrocih je pojav, da se otrok ne zaveda (-ne ve-), zakaj je naredil to ali ono nepravilnost. Ne ve, zakaj je pobegnil od doma, saj ima dovolj hrane in obleke tudi toliko, kolikor starši pač zmorejo. Ali pa ne ve, zakaj je vztrajal pri neprimerni stvari, saj ima vendar nekaj svojega denarja. Nujno je, da se v takih primerih učitelj posvetuje s strokovnjakom, ki pomaga ugotoviti vzroke otrokove motenosti, način otrokovega motenega doživljanja, osebnostne lastnosti in posebnosti.

Ob ugotavljanju vzrokov motenosti oz. pri postavljanju diagnoze je treba upoštevati ne samo zunanje znake motenosti, ampak tudi sprožilne situacije (kdaž in kje otrok počenja nepravilnosti), značilno razvojno okoliščino, značilno strukturo otroka... in ko nam je jasno, za kakšno motenost gre in zakaj, lahko predlagamo in izvajamo korektivne mere.

Pri terapevtskih ukrepih je treba upoštevati poleg stopnje motenosti in osebnostnih posebnosti še socialne pogoje v družini ali širši družbeni skupnosti, biološke in somatske faktorje pri otroku ipd.

V prevzgojnem obravnavanju bomo torej odstranjevali vzroke motenosti, s čimer bodo avtomatično odpadli simptomi. Torej bomo korigirali dosedanjo neprimerno vzgojo (razne zmote v nazorih o vzgoji, neupoštevanje otrokovih razvojnih in osebnostnih lastnosti, osebnostna neurejenost staršev ali poklicnih vzgojiteljev, čustvena odtujenost otroka, ki dalj časa ni živel pri starših...). Tudi pri teh primerih je nujno ukrepati čim prej, ker se smatra obdobje pubertete navadno kot zadnjo možnost, da se motenost vsaj omili, če se že ne more odstraniti.

Omeniti je treba tudi **nevrotično moteno otroke**. Ker so tukaj zunanji simptomi navadno manifestni, starši običajno dovolj zgodaj iščejo pomoč pri zdravniku, ki vključuje v obravnavo tudi psihologa, nevropsihiatra, pedagoga, defektologa, soc. delavca... Gre za težave, kot so: nočni strah, dnevno ali nočno mokrenje, togost, ihtavost, izrazita trma, sesanje palca, grizenje nohtov, neješčnost, motorični nemir, čudne navade, strašljivost... Ker so razne motnje osebnosti pogost vzrok vedenjskih in učnih težav v šoli, je nujno, da v naših šolah poglobimo socialno - vzgojno in prevzgojno delo, nudimo več pomoči manj motenim in omogočimo težje motenim ustrezno strokovno pomoč in obravnavo v specialnih ustanovah in zavodih. Čeprav je prognoza za mnoge osebnostno motene običajno bolj neugodna kot ugodna, jim moramo pomagati, ne samo, da jim omogočimo, da bo mlad človek kljub tem dosegal nezmanjšane uspehe v pripravah za samostojno življenje in zavarujemo nemožne vrstnike pred slabimi vzhledmi. Menda ni potrebno še posebej poudarjati in razlajevati v področjih vseh koristnosti kurativnega dela, ki je do neke mere preventivno delovanje, če je opravljeno dovolj zgodaj, dovolj strokovno in v mejah realnih pričakovanj.

TILKA KREN, psiholog, Vzgojna svetov, Maribor

Druga težava je v tem, da je dovoljen vpis v večerno gimnazijo brez izjeme vsem državljanom, ki izpolnjujejo zgoraj navedene pogoje. Načelno je to popolnoma pravilno. Toda hudo je, ako se vpišejo na šolo tudi taki, ki nimajo niti najosnovnejšega splošnega znanja niti katerega minimuma talenta, brez katerega ne moreš nikamor. Pa naj si profesor še toliko prizadeva, je ves trud zaman. Takega človeka ne moreš prepričati, da v šoli ne bo uspeval in da naj se raje odloči za kaj drugega. Tako spraševanje na izpitu je mučno tako za slušatelja kakor za profesorja. Kajti če nekdo ne obvlada niti najosnovnejših stvari iz slovenščine, matematike, fizike, jezikov itd., mu ne moreš dati v tem predmetu pozitivne ocene, ker je ocena oznaka določenega znanja. In tako se ti ljudje prijavljajo k izpitu ob vsakem roku, dokler se jih profesor ne naveliča in jim ne podari zadostne ocene. Naj opomnim, da so spričevala večerne gimnazije enakovredna spričevalom redne gimnazije, kar velja tudi za spričevalo o zaključnem izpitu, pa vendar kolikšna razlika v znanju med slabšimi dijaki redne gimnazije in povprečnimi slušatelji večerne! Ti namreč, sicer ne vsi, nimajo nobene širine, nobenega obzorja, nimajo časa niti za učenje, še manj za branje časopisov, da o branju knjig sploh ne govorim. Zato so najbolj mučni in neprijetni izpiti iz slovenščine, zgodovine, biologije ipd., ker se ne znajo izražati, ne znajo oblikovati svojih misli. Poseben problem so slovenske pismene nagole. Pri treh tedenskih urah ni mogoče v treh letih, kakor je bilo

doslej, predelati vse predpisane snovi, zato je bilo vedno premalo časa za pismene vaje. Posledica tega pa je, da so slušatelji večerne gimnazije skoraj nepisni, kar se še posebno pokaže pri zaključnem izpitu iz slovenskega jezika. V prihodnje bo bolje, ker smo večerno gimnazijo spet razširili na štiri leta, pouk slovenščine v I. in II. razredu pa na štiri ure tedensko, tako da bo tudi za pismene vaje več časa na razpolago.

Ob vsem tem bi bilo nemara le potrebno premisliti, ali ne bi kazalo vpeljati nekakšne sprejemne izpite za večerno gimnazijo, ker dejansko nima smisla sprejemati kandidatov, ki nimajo najosnovnejših sposobnosti in pričakujejo, da jim je treba pozitivne ocene nazadnje podariti že zato, ker so plačali šolnino. Pa še nekaj. Ze precej let poučujem na večerni gimnaziji. Pa še nikoli ni prišel nihče od ljudi, ki jim je poverjena skrb za večerno gimnazijo, da bi se osebno poznal za pouk, še bolj pa bi bilo potrebno, da bi prisostvoval izpitu in si tako ustvaril pravilnejšo sodbo o znanju, pa tudi o potrebnosti večerne gimnazije. Tudi o tem bi se bilo potrebno pogovoriti. Kajti nekateri so mnenja, da v današnjih razmerah takšna gimnazija sploh ni več potrebna, ampak naj bi se spremenila le v nekakšno pripravljalsko tečajno za privatne izpite, ki naj bi jih kandidati potem opravljali kadar koli bi hoteli in na katerikoli gimnaziji.

Problemov v zvezi z večerno gimnazijo je še več, prav zato pa je treba nekaj ukreniti in vsotvar postaviti na trdna tla.

MUZEJSKE ZBIRKE BI LAHKO ŠE MNOGO BOLJE IZKORISTILI

Učne ure v prirodoslovnem muzeju

V preteklem šolskem letu smo v Prirodoslovnem muzeju v Ljubljani nadaljevali s pedagoškim delom, ki ga je eno leto prej uspešno zastavila prof. Zlenderova. Skrbeli smo, da bi se povečala šola, ki je bolj poglabila in da bi bogate muzejske zbirke čim bolj izkoristili v učno vzgojne namene in čim bolj popularizirali pouk biologije v muzeju.

Mnogi predavatelji naravoslovnih predmetov so dobro razumeli, kakšno pomoč jim lahko nudi muzej s svojimi bogatimi zbirkami naravnih in umetnih izdelkov. Mnogi izkoristili nove možnosti za izboljšanje pouka. Muzej jim lahko nadomesti večkrat preskromne biološke zbirke na šolah.

Samo v drugem semestru je obiskalo naš muzej 187 skupin šolske mladine vseh stopenj iz različnih krajev Slovenije in tudi od drugod. Okrog 90 skupin je prišlo za strokovno vodstvo, 59 skupin je imelo učne ure v muzeju ob posameznih poglavjih, ki jih je v šoli brez učnih pripomočkov težko dobro obdelati. Tako so nekateri razredi bližnjih šol samo v drugem semestru obiskali muzej dva do trikrat in obdelali nekatera poglavja iz učnega načrta ob razstavljenem materialu.

V drugem semestru lanskega šolskega leta smo imeli v muzeju 17 učnih ur, pri katerih smo obravnavali življenje v morski in sladki vodi in ob njej ter 5 učnih ur o življenju v gozdu in na polju. V 25 učnih urah so si učenci srednjih in osnovnih šol pridobivali znanje o razvoju vretenčarjev in človeka ter si ogledali paleontološko zbirko z mamutom. Tu so spoznali razne okamenine iz naših krajev ter modele izumrlih organizmov in različnih geoloških dob in tako ponovili paleontološke dokaze za razvojni nauk. Šest skupin je ob dioramah, ki posnemajo naravno okolje, obdelalo ekologijo žuželk in pri tem utrjevalo njih sistem. Tri skupine, v glavnem s strokovnih šol, so ob bogati Zoisovi zbirki poglabljali svoje mineraloško znanje.

Nekateri predavatelji so se temeljito lotili te nove oblike dela. Posebno učiteljski iz osnovne šole P. Vranca sta izkoristili ugodnost, da je šola blizu muzeja in sta učence večkrat pripeljali v naše zbirke. Kot nekateri drugi, sta imeli z njimi ob eksponatih prav zanimive učne ure, ki se jih bo vsak učenec tudi pozneje rad spominjal. Dijaki pedagoške gimnazije so kljub večji oddaljenosti večkrat prišli s svojimi predavatelji v muzej in se seznanjali z biološkim materialom, ki ga morajo kot bodoči vzgojitelji dobro poznati. Gimnazija Sentvid in nekateri druge šole so vsaj posamezne biološke ure opravile v muzeju.

Začetki so lepi, vendar bi mogli muzejske zbirke še mnogo bolj izkoristiti pri učni vzgojnem delu, kot delajo to že marsikje po svetu. Ker so naše zbirke urejene po ekoloških načelih, v šoli pa se vedno bolj poudarja ekologija, je sodelovanje z muzejem skoraj nujno in bi morali misliti na to na vseh šolah, ki niso preveč oddaljene od muzeja.

Z načrtnimi ogledi posameznih zbirk in z učnimi urami v muzeju bi morali začeti že v nižjih razredih osnovne šole, saj je prav pri majhnem otroku nujno, da poskrbimo za nazornost pouka. Le tako si bo znanje res osvojil. Škoda je zamuditi lepo priložnost, da otroka že zgodaj navadimo opazovati naravne pojave, s čimer bi si zelo olajšali delo v nadaljnjih razredih. Z obiski v muzeju bi morali nadaljevati vsa leta šolanja, da bo mladina odšla iz šole s temeljitim biološkim znanjem in zanimanjem, da se bo še sama naprej izpopolnjevala.

Način dela v muzeju je seveda lahko kaj različen. Učne ure bo vodil predavatelj sam ali pa bo prošil za pomoč muzejskega pedagoga. Vsaj od časa do časa pa je prav, če pri lažjem poglavju angažiramo učence, da bodo ob pomoči muzejskega pedagoga sami vodili učno uro. Nekateri take ure so v lanskem letu prav lepo uspeli in jih želimo še več.

Obiski v muzeju naj ne bodo le rešitev v sili, ko nam je slabo vreme onemogočilo izlet v naravo, temveč naj bodo vnaprej planirani in dobro pripravljene in tesno povezane z rednim poukom. Prav je, da učence na to navadimo. Po obisku ob dioramah predelano snov v šoli ponovimo in se o njej pogovorimo ter nanjo navežujemo nadaljnja izvajanja, da se bo tudi mladina zavedala, da gre za resno delo. Tudi če moramo učence pripeljati le redkokdaj ali celo le enkrat letno v muzej, je prav, da si ogledamo podrobno le tisti del razstavljenega materiala, ki se nanaša na učno snov tistega leta, in to v šoli obnovimo. Če pa učenci želijo pogledati še ostalo, naj to opravijo le na hitro sami, mi pa jim ne obračunamo pozornosti pa množico zanimivih eksponatov, ker bi jih s tem samo zmedli in še tega, kar je važno, ne bodo obdržali v spominu.

Drugo, na kar bi rada opozorila vsak ogled, uspešen le v manjših skupinah. Le tako je mogoče zainteresirati vsakega posameznika. Naj spomnim še na nekaj tih, ki so se izkazale primerne za obdelavo v muzeju.

Za 4. razred osn. šol: življenje v gozdu, gozdni škodljivci, živali in rastline naših planin, rudnine.

Za 5. razred: poljske živali, rastline in živali na travniku, sadni škodljivci, ptice pevke.

Za 6. razred: življenje v mlaki, v tekoči sladki vodi, življenje ob vodi, življenje v obalnem pasu morja, jadranske ribe.

Za 8. razred: prilagodjenost organizmov okolju, planinski svet, okameneli ostanki nekdanjih živih bitij, izumrli plazilci, rodovnik konja, paleontološki dokazi rila je, da je ogled muzeja, kot za razvojni nauk, razvoj živali, razvoj vretenčarjev in človeka.

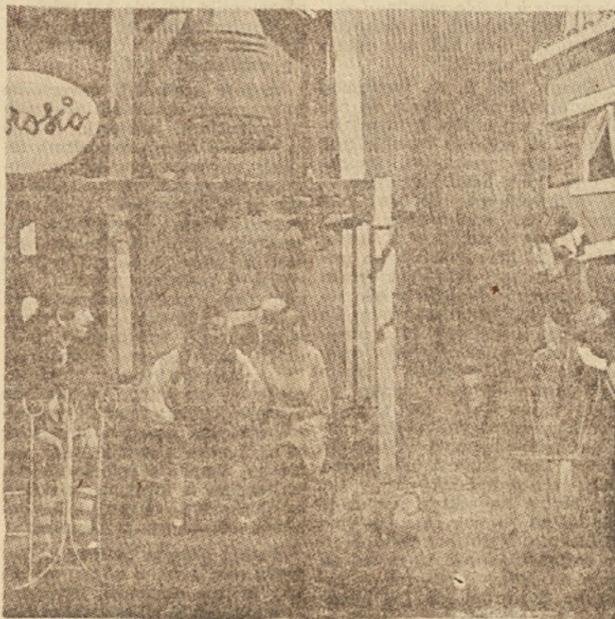
Nekaterih poglavij, kot so: morske ribe, planinski svet in druge, skoraj ne moremo obravnavati brez učnih pripomočkov, ob eksponatih v muzeju pa bo to delo lepo in uspešno.

Četku šolskega leta vnesli v učni načrt ure v muzeju. Pripominjam še, da za učne ure v muzeju ni

Za gimnazije in nekatere druge srednje šole je prav tako dovolj materiala, ki bi ob pametni uporabi veliko pripomogel k izboljšanju pouka. Ob dioramah, ki kažejo življenje v različnih biotopih (mlaka, tekoča voda, morje) lahko podobno kot ob dioramah z žuželkami in pajki v prvem razredu prav lepo obnovimo sistem nevretenčarjev, preden preidemo k strunarjem, opozorimo pa tudi na razvoj organizmov. Obenem pripravimo dijake, da bodo pozorni na odnose med organizmi in okoljem in jim tako damo osnovne pojme o ekologiji, ki jo

študijem prilaganja organizmov in zakonitosti v biotopih v muzeju, kjer so po naravi posneti najrazličnejši biotopi in biocenoz. Na razstavljenih primerkih lahko pokažemo prilaganje organizmov na okolje, npr. žuželk na življenje v vodi. Imamo lepe primerke mimikrije in mimeze, varovalnih in svarilnih barv.

Tudi za pouk praktičnih znanj, ki so na novo uvedena v predmetnik na gimnazije, bi mogel muzej nuditi pomoč šolam. Ure, ki so za ta namen vsaj na nekaterih šolah določene za biologijo, bi mogli porabiti za seznanjanje z

Prizor iz igre Arthurja Fauqueza »Ambrosio ubija čas«

bodo podrobneje obravnavali v tretjem razredu.

Nekatera poglavja moramo v šoli zaradi pomanjkanja časa navadno zelo skrajšati, npr. poglavje o žuželkah, zaradi česar postanejo suhoparna in nezanimiva. Ob razstavljenih primerkih pa vzbudi prav ta živalska skupina pri dijakih veliko zanimanja.

Učni načrt poudarja v poglavju o vretenčarjih, da je treba spoznati čim več vrst vretenčarjev in njih ekologijo. To pa se da najlažje doseči v muzeju. Temeljito poznavanje različnih vretenčarskih tipov bo dijakom najboljša podlaga za primerjalno anatomijo, ki jo obravnavamo v drugem razredu gimnazije.

Prvo poglavje učnega programa za tretji razred gimnazije, ekologija, zahteva od dijakov opazovanje organizmov v njihovem okolju. To pa brez ekskurzij skoraj ni mogoče, če dijaki niso bili že prej v tesnem stiku z naravo. Vendar bi za opazovanje nekaterih biotopov v naravi potrebovali preveč časa. Poleg tega bi bili taki ogledi večkrat zvezani s prevelikimi stroški. Tem težavam se vsaj ljubljanske, pa tudi nekatere druge gimnazije lahko izognejo s

organizmi in njihovimi prilagoditvami na okolje. Lani je le I. gimnazija poskušala tako izkoristiti ure praktičnih znanj in to z uspehom. Letos naj bi poskusile s takim delom še ostale gimnazije.

Maturantom, ki so se odločili za maturitetno delo iz biologije, prav tako lahko muzej koristi s svojimi zbirkami in strokovno literaturo. V lanskem šolskem letu se je devet maturantov poslužilo muzejskega grafičarja. Npr. za temo: Biogeografski dokazi za razvojni nauk si je kandidarka ogledala zbirko naših dalmatinskih endemičnih kušaric, predstirala je literaturo o Paničevi omoriki in o endemitih naših Alp. Tudi za temo o socialnih žuželkah, o gozdnih in drugih škodljivcih in še za mnoge druge je v muzeju dovolj primerne biološkega materiala in literature.

Muzej bo vedno rad nudil pomoč, tako predavateljem kot učencem. Predavatelji naravoslovnih predmetov lahko tudi telefonično sporoče muzejskemu pedagogu svoje predloge in želje. Prav bi bilo, če bi že takoj v začetku šolskega leta vnesli v učni načrt ure v muzeju. Pripominjam še, da za učne ure v muzeju ni vstopnine. MARIJA GOSAR

PREMIERA
V LJUBLJANSKEM MLADINSKEM GLEDALIŠČU»AMBROSIO
UBIJA ČAS«

Igrica belgijskega dramatika Arthurja Fauqueza, s katero je začelo MG (13. oktobra) novo sezono, je nedvomno dobro izbrana. Združuje namreč vrsto elementov, ki ji zagotavljajo lep sprejem pri mlajšem občinstvu: lahkotnost in zabavnost, poenostavljanje zapletenosti življenja in spravičljivo razčiščevanje nenamernih zmot. Popetrstvo jo dobršna mera humorja in poetičnost, glasbeni in plesni vložki.

Tema igrice je pravzaprav zelo sodobna: človek se želi upreti diktaturi časa, ki mu krati svobodo in hromi sposobnost za zaznavanje vsega lepega. Ambrosio poskusi sicer odstraniti zgolj zunanje zasužnjevalce človekove svobode (uniči ure, radio, zvonce, trobento), pri tem pa pozablja, da so vse te priprave nekakšen pripomoček človeku pri izvrševanju njegovih dolžnosti. Prebivalci Ambrosiovega mesteca so se navadili nanje, brez teh se njihovo ravnotežje ruši. Navadili so se razdrobiti svoj dan v vrsto opravkov, dolžnosti, ki so, kot se izkaže na koncu, tudi smisel človekove eksistence.

Navada je, da poiščemo v vsaki igri, namenjeni otrokom, »poduk«. Tudi tu ga najdemo, pedagoško nevsiljivega in v skladu s pisateljevim pogledom na gledališče, namenjeno otrokom: — V gledališču ne bomo pridigali, kljub temu pa bomo povedali otroku to, kar se nam zdi vredno, da otrok spozna, in sicer tako, da bo to otroku zabavno, zanimivo in sproščujoče. Drugače povedano: na prijeten način je treba v otroku saditi semena za moralo odraslega. —

Na premieri so se nam v zasedbi vlog predstavili trije na novo angažirani igralci mladinskega gledališča: vlogo navihane Ambrosia je uspešno zaigral Jože Mraz, iskrivo Fantesco Milena Črtnova, tragikomičnega zavorničarja Regola pa Sandi Pavlin. Do-

brodšni cestni pometać Spazzino je bil Božo Vovk, županja Padrona pa Minca Jerajeva.

Igrico je režiral Zarko Petan, sceno je pripravil Uroš Vagaja, koreografijo Majna Sevnikova, kostume Anja Dolencova, scensko glasbo pa Borut Lesjak.

M. K.

Zboljšajmo pouk matematike tudi v prvem razredu z uporabo barvnega računalca za prvi razred!

Idejo tov. RUTARJA o barvnih računalcih (glej SOD. PEDAGOGIKA št. 7/8-64) je mogoče še modificirati. Zamislimo si rusko računalca z namiznimi kockami mesto kroglic. Kock ne bi pomikali v vzdolžni smeri, temveč le sukali. Na 2 ploskvah posamezne kocke bi imeli nalepljene ali naslikane rdeče in modre kroge, na preostalih 2 pa številke od 1 do 100 oziroma rezultate poštevanke. Takšno računalca bi lahko uporabljali predvsem v 2. razredu osnovne šole.

Za 1. razred bi imeli nanizanih 20 kock v eni vrsti. Te bi bile opremljene poleg rdečega in modrega še z rumenim krogom, 4. ploskev bi nosila eno od števil iz obsega do 20. To računalca bi lahko služilo tudi za uvajanje relativnih števil v 7. razredu. Izbrati je le eno barvo za pozitivna števila, drugo za negativna števila, ter pri računanju upoštevati, da se pozitivna in negativna enota uničita.

Navodila za uporabo skoraj da niso potrebna, saj bi učitelj kmalu odkril večino možnosti, ki mu jih računalca nudi. Pri uporabi bi kot indeks lahko služil primeren karton.

Pavel Planinšek, Mežica

Sola v Plešivcu nad Velenjem

Nekako dve uri od Velenja oddaljena leži prijazna hrbovska vas Plešivec. V nedeljo 3. oktobra dopoldne se je ob skoraj novi šoli zbralo lepo število ljudi. Otvoritev venčanost obnovljene šole šole je bila prirska. Domači pionirji so pripravili obsežen program. Solo pa je predal namenu predsednik občinske supšćine Velenje tov. Močilnik.

V obnovljeni šoli sta sedaj dve učilnici, delavnica za tehnični pouk, zbornica s kabinetom in lepo opremljen prostor za družbene organizacije. Poleg tega je v šoli komfortno trišobno družinsko stanovanje in garsonjera. Celotna obnova šole, ki je

kakor nova, e stala 42 milijonov dinarjev. Sedaj je v tej šoli 59 učencev. Vsi prostori so centralno ogrevani. Šola je pomembna pridobitev za prebivalce Plešivca. V zimskih dneh se bodo lahko tu zbirali in preživeli marsikatero prijetno in koristno urico. Nekaj dni zatem so predali namenu še obnovljene prostore otroško varstvene ustanove v Šoštanju.

Ze dalj časa so v Šoštanju pogrešali telovadnico. Njena gradnja je stala 35 milijonov dinarjev. Smemo trditi, da je občinska skupščina v preteklih letih vložila precejšnja sredstva za šole.

OSNOVNOŠOLSKI SISTEM V ANGLIJI

Sproščen, razgiban pouk

Če si poglobljeno ogledamo šolstvo na Angleškem, opazimo, da se srečujejo Angleži pravzaprav s istimi problemi kot mi. Tako npr. ne vedo kam z otroki, ki jih je vedno več, šolskih stavb pa je — kljub temu, da raste vedno nove — še vse premalo. Čeprav so zgradili Angleži v povojnem času že tri milijone novih šolskih prostorov (predvsem osnovnošolskih), so razredi še vedno prenatrpani, saj je povprečno število učencev v razredu 30 do 40. (V šolah, ki so bile zgrajene po vojni, je ena tretjina učencev).

Vprašujejo se, kje dobiti učne moči, pa čeprav usposobijo vsako leto 50.000 učiteljev. Prizadevno se ukvarjajo tudi z vprašanjem, kako izboljšati kvaliteto pouka tako, da s tem ne bi obremenili otrok. Revolucionarno leto v angleškem šolstvu je bilo 1. 1944, ko se izvedli šolske reforme. To je bil prvi korak k modernejši obliki pouka (direktna metoda, skupinski pouk, poudarjanje ročnih spretnosti), nove možnosti pa iščejo še danes.

Finančna sredstva so menda problem vseh šol na svetu — tudi angleških. Za svoj način pouka potrebuje angleška šola ogromno denarja, ki ga pa ne dobi vedno in toliko, kolikor bi ga potrebovala. Plače učiteljev niso najvišje in zato tudi ni dovolj učiteljev.

Preden začnemo podrobneje govoriti o osnovnoškem sistemu v Angliji, si ogledajmo nekaj bistvenih stvari, po katerih se razlikuje angleški šolski sistem

od našega. Obvezno šolanje na Angleškem traja od petega do petnajstega leta; angleški otrok je v šoli ves dan.

Od tretjega do petega leta lahko pošljejo starši otroka v vrtec (Nursery). Obvezno šolanje od petega do petnajstega leta je razdeljeno na (tri) stopnje: od 5. do 7. leta (Infants) ter od 7 do 11 leta (Junior). Skupini Infants in Junior sta v okviru Primary šole, medtem ko so tretja stopnja šolanja — od 11. do 15. leta (16., 17., in 18) Secondary šole. Nekateri Secondary šole trajajo do 18. leta, vendar otrok lahko zapusti šolo po dopolnjenem 15. letu.

Druga zanimivost je šolski urnik, ki je prilagojen delovnemu dnevu angleškega človeka, ki odhaja na delo ob devetih, domov pa se vrača ob 5. uri popoldne. Angleški otrok pride v šolo ob 9 uri in jo zapusti popoldne ob 15.30. Opoldne ima prosto od 12. do 13.30 za kosilo.

Angleške šole so državne (te so brezplačne) in privatne (ki jih je treba plačati).

HARMONIJA PROSTORA, SVETLOBE IN DOMAČNOSTI

Zgradbe novih angleških šol so res zavidanja vredne. Pri njihovem načrtovanju so sodelovali arhitekti in učitelji. Moderne šole so na splošno prtilične in razvečene po prostoru. Stene so steklene. Otroci naredi korak in je na šolskem vrtu, ki je hkrati igrišče in učilnica. Podočeljsko okolje je za otroka, ki obiskuje Primary, najprimernejše. Otroci

lahko ven in raziskuje, opazuje, izbira, meri in se vrne v razred s svojimi dognanji, vzorci, odgovori in vprašanji. Drugi del šolske aktivnosti se seveda odvija v razredu. Nekateri otroci se zatečejo h knjigam, modeliranju, risanju, pisanju, drugi zopet pripravljajo material za poskuse. Da šolski prostor lahko služi vsem tem dejavnostim, se je moral temeljito spremeniti. Kot dodatek k splošnemu prostoru, v katerem sedijo otroci v skupinah, in delajo, morajo biti najmanj trije kotički. Eden od kotičkov mora imeti umivalnike in delovne mize, kjer otroci praktično delajo — modelirajo in kuhajo. Drugi mora imeti klopi z razstavljenimi vzorci, bodisi za kemijo, prirodopis, matematiko ipd. Tretji kotiček mora biti primerno opremljen s knjigami. To pomeni, da morajo biti razredi opremljeni za formalno in praktično delo obenem.

Pouk ni vezan samo na razred — del učencev dela tudi na hodniku. Učitelj ni govornik, temveč nekaj prometni miličnik, ki kontrolira posamezne skupine. Zato je razumljivo, da nekatere skupine lahko delajo tudi izven razreda. Čim nižji je razred, tem bolj je pouk samo skupinski. Temu je seveda prilagojena oprema in razpored šolskega pohištva. Klopi niso postavljene v vrstah ena za drugo; otroci sedijo okrog miz, razdeljeni v skupine. Boljši učenci pomagajo slabšim, ponekod pa pomagata tudi učitelj. Vse skupine nimajo istega dela. An-

gleški šolski sistem je tak, da otroka, zlasti na nižji stopnji, ne sili k študiju, ki ga ne zanima. Če se otrok npr. zanima za prirodopis, ga pustijo in celo podpirajo njegovo zanimanje, kajti tudi pri prirodopisu se bo srečal z zemljepisom, zgodovino, matematiko, kemijo in končno tudi z materinščino.

»ENAJSTA ŠOLA POD MOSTOM«

Ko prvič stopiš v angleško šolo — bodiš v Infants ali v Junior — dobiš občutek strašnega nerada in misliš, da je prav gotovo odmor. Ko pa zveš, da imaš reden pouk in temu pouku tudi prisostvuješ, spoznaš, da je ta domnevni nerad organiziran. V angleški šoli vlada sproščenost. Otroci študirajo npr. zemljepis. Pri tem se sreča z opisom pridelkov ali živali, ki jih še ne pozna. Ste na hodnik, kjer so stene ena sama knjižnica, seveda urejena po strokah. Pogleda v neko prirodopisno knjigo, prebere in problem je rešen. Zanima ga kakšno oblačilo nosijo prebivalci države: pogleda v knjigo o narodnih običajih in radovednost je potešana. Če se ne znajde sam, mu pomaga učitelj ali sošolec. Takšen način dela je seveda mogoč samo pri skupinskem pouku. Kar bo otrok prebral, si bo potem zapisal v zvezek in narisal, kar je videl. Angleški šolar dela precej samostojno — eden bolje, drugi slabše; to je seveda odvisno od njegove inteligentne sposobnosti. Otroci prehajajo iz razreda v razred brez ocen in spričeval, zato so bolj sproščeni. Otroci se v šoli nauči tudi dosti več, ker odkriva tisto, kar ga res zanima.

V Infants (5 do 7 let) prebije otrok dve leti in sicer navadno pri istem učitelju. Angleško šol-

sko leto je razdeljeno na tri semestre (od septembra do decembra, od januarja do aprila in od aprila do konca julija). Čim dopolni pet let, lahko otrok vstopi v šolo (tudi v tretji semester). Zato je starost otrok na tej stopnji zelo različna.

Kakor v Infants so tudi v Junior otroci mešani. Vsaka šola vsebuje navadno obe stopnji, bodisi da so Infants oddelki preko dvorišča v posebni zgradbi, v prtiličju ali v posebnem traktu. V nekaterih podočeljskih šolah, ki niso številne, imajo po en oddelk Infants in en oddelk Junior, obiskujejo pa jih otroci stari od 5 do 11 let.

Kadar je »učenje«, učitelj po svojem preudarku obravnava predmete. Pri tem ima popolno svobodo. Če se mu zdi primerno, lahko tri tedne uči samo prirodopis ali zemljepis. Prirodopis bo morda obravnaval spomlad, v zimskih mesecih pa bo nadoknadil matematiko in materinščino. Ob zgodovinskih dnevih obravnava zgodovino, ob poletu v vesolje pa bo verjetno obravnaval SZ.

ŠOLA ZA UČITELJE — DEL UNIVERZE

Mi pogosto pravimo: nimamo telovadnice, nimamo pevke sobe. V nobeni šoli nisem videla prostora, ki bi služil samo za telovadnico ali pevsko sobo. Telovadnico in pojejo v prostoru, kjer je jutranji zbor. V trenutku se dvorana spremeni v telovadnico: res pa je vse orodje premično. Tudi telovadiljo po skupinah. Vsaka skupina si zaveže trak različne barve in dela na lestvi, z obroči, vrvmi na blazinah; skupine orodje med seboj zamenjujejo. Na koncu je nekaj minut kolektivna

igra z žogo. Ura se namreč vedno zaključuje s kolektivno igro. Pogosto zaključijo igro tudi s tem, da učitelj meče majhne vrečice, napolnjene s fižolom. Vse gre bliskovito in vzhleče, ki drsijo po tleh, ne smejo nikogar zadeti. Naslednji uro je v isti dvorani petje. Otroci, navadno iz dveh razredov skupaj, pridejo, sedejo po turško na tla in sproščeno prepevajo.

Zelo gojijo ročne spretnosti. Otroci ustvarjajo čudovite stvari iz preprostega materiala, pri čemer je prvo pravilo: »Uporabljaj material, ki je v tvoji najbližji okolici!«

V Infants je otrok dve leti pri istem učitelju. Ko stopi v Junior, tudi en učitelj uči vse predmete — razen telovadbe in petja (pa tudi telovadbo in petje v nižjih oddelkih Junior uči dostikrat isti učitelj). Plača učiteljev je v vseh treh stopnjah: v vrstu, v Primary in Secondary. Če ima kdo več, je to zaradi tega, ker ima več pouka ali odgovornejše mesto. Šola za učitelje traja tri leta, vanjo vstopijo z 18. letom. Sedaj je postala ta šola del univerze. V šoli vsak študent izbere en predmet ali dva, ki ju študira bolj natančno. V Primary bo učil vse predmete, v Secondary pa bo specialist za dva predmeta.

Inšpektorji se navadno najavijo. Njihovo delo je samo v potovanju po terenu in opazovanju; ne posedajo v sobi, polni papirja.

V šoli ne uporabljajo kazni, posebno ne telesnih. Če učitelj kaznuje otroka, pa ni upravičen, stopi ravnatelj na otrokovo stran.

Domačih nalog otroci nimajo, razen pozneje, v višjih razredih, a zelo malo. Učitelji ne popravljajo nalog z rdečilom, temveč vstavijo listek in otroku razložijo, kaj je narobe.

Srednja stopnja:

19. oktobra ob 8.55
20. oktobra ob 14.05

ELEKTRIKA PRED SODIŠČEM

Kaj vse je mogoče povedati o elektriki! Ze samo nizanje teoretičnih in praktičnih dejstev, ki so v zvezi z njo, bi se raztegnilo v obsežen leksikon.

Vse preveč pa je še ljudi, ki niso vešči v ravnanju z elektriko, to pa je po navadi njim v škodo, če se ne pripetijo celo kaj hujšega. Vzrok tej nespretnosti, malomarnosti ali napakam v ravnanju z električnimi pripravami je predvsem ta, ker poznajo premalo zakonitosti električnega toka in napeljave.

Avtor se iz takih pojavov ponorčuje, hkrati pa kolikor mogoče vedro in sproščeno naniza nekaj osnovnih misli o elektriki; zato se je odločil za precej izviran naslov Elektrika pred sodiščem. Pred »sodiščem« se — to je vsebina — znajde skupina električnih aparatov: žarnica, likalnik in sesalec za prah, »obdolženih vrste kaznivih dejanj«. Kot »obtežilne priče« nastopajo njihovi lastniki, »materialno prizadeti« zaradi omenjenih »kaznivih dejanj«. Sledimo celotnemu procesu, v katerem si ostro nasprotujeta tožilec na eni in branilec na drugi strani. »Sodni izvidenec«, v tem primeru električar, zelo nepristransko polagoma ovrže obtožbe drugo za drugo. Počasi stopa v ospredje procesa kot domnevni krivec vseh nesreč namesto električnih aparatov elektrika sama. »Sodni izvidenec« podrobno obrazloži vire elektrike, električni obtok, njegovo uporabnost in njegove značilnosti tja do električne napeljave v vsakem posameznem prostoru. Ton celotne pripovedi je šegav, a kljub temu dovolj resen, da pripoveduje o čisto resnih stvareh.

Z nizom svaril in pravil, ki morajo veljati ob vsakršnem stiku z elektriko, poroto dokončno prepričajo, da je elektrika sama nedolžna, stvari pa postavi v pravo luč; to izzveni naposled kot neposreden in nevsiljiv pouk.

Najbrž bo treba tu pa tam kaj v oddaji podrobneje obrazložiti in razčleniti ter se pri posameznih stvareh ustaviti. To pa glede na živahno napisan tekst najbrž ne bo pretežko.

MLADINSKA RADIJSKA IGRA

(vsako nedeljo ob 8.05)

- 24. okt. — Zvonimir Furtinger: **NA DIVJEM ZAPADU** (prva izvedba)
- 31. okt. — **VESELI TOBOGAN** — javna otroška oddaja
- 7. nov. — Niko Grafenauer: **CIN CIN CIN POTEPIN** (prva izvedba)
- 14. nov. — Milivoj Matošec: **PUSTOLOVŠČINA PETRA ZGAGE** (ponovitev)
- 21. nov. — Matjaž Kmecl: **ODLOČILNI DAN V MAČJI ZGODOVINI** (ponovitev)
- 28. nov. — Aleksander Marodič: **VIHAR** (prva izvedba)
- 29. nov. — **VESELI TOBOGAN** — javna otroška oddaja
- 5. dec. — Mirče Šušmel: **SLON PRED MAGISTRATOM** (ponovitev)

Nižja stopnja:

- 22. in 23. oktobra: **OD RALA DO TRAKTORJA**
- 29. in 30. oktobra: **MALA BOGDANKA**
- 5. in 6. novembra: **JU-JU**
- 12. in 13. novembra: **O PIŠČALKI, GOSLICAH IN BOBENČKU**
- 19. in 20. novembra: **ZA TOPLO PEČ**
- 26. in 27. novembra: **NOČ NA REKI**
- 3. in 4. decembra: **RIŠITE Z NAMI**

Srednja stopnja:

- 19. in 20. oktobra: **ELEKTRIKA PRED SODIŠČEM**
- 26. in 27. oktobra: **ZAPOJMO, ZAIGRAJMO IN ZAPLEŠIMO**
- 2. in 3. novembra: **PRAVLJICA O FANTU, KI JE HOTEL POSTATI SLAVEN**
- 9. in 10. novembra: **ŽALEC. NAJMLAJŠE SLOVENSKO MESTO**
- 16. in 17. novembra: **MSTISLAVOVA ZADRUGA**
- 23. in 24. novembra: **ZGODBE IZ MUZEJA NOB**
- 1. decembra: **NAŠA DOMOVINA**

Višja stopnja:

- 19. in 21. oktobra: **IMELI SMO LJUDI**
- 26. in 28. oktobra: **POJOČE SKRINJICE**
- 2. in 4. novembra: **POVEDI, MRAČNI ME GROBAR**
- 9. in 11. novembra: **V DŽUNGLAH NOVE GVI-NEJE**
- 16. in 18. novembra: **KRIŠTOF KOLUMB**
- 23. in 25. novembra: **DOLGA POVEST O RADIRKI**
- 2. decembra: **O SLOVENSKIH NAREČJIH**

Višja stopnja:

IMELI SMO LJUDI

Imeli smo ljudi — v poljani cvet, imeli smo jih — vrhu gore hrast, imeli smo jih — dali smo jih vam — kaj hočete, grobovi, še od nas?

Ti Župančičevi verzi so motto naše oddaje o nemškem zločinu v Kragujevcu, kjer je pred štiriindvajsetimi leti v enem samem dnevu — 21. oktobra 1941 — padlo sedem tisoč ljudi, med njimi tudi

mного žensk in otrok, zlasti dijakov kragujevske gimnazije.

Spomini preživelih prič usodnih dogodkov — profesorice Branke Ranković in profesorja Rosića — dajejo oddaji pridih osebnega, neposrednega doživetja, ki pretrese bolj kakor naštevavanje že tako strašnih dejstev. Vsekakor je več kot opomin — tega ne moremo in ne smemo pozabiti.

19. oktobra ob 14.05
21. oktobra ob 8.55

22. oktobra ob 14.05
23. oktobra ob 8.55

Nižja stopnja:

OD RALA DO TRAKTORJA

To je tema, ki smo jo vzeli prav iz učnega načrta in ki jo obravnavajo najbrž v razredih prav zdaj, saj je prav zdaj aktualna: plug je obrnil zemljo za ozimno in obrnil bo še prenekatero njivo v praho, da si bo bolj odpočila, da se bo bolj prezračila, bolj napojila, da bo prihodnje leto bolje rodila. Vaški otrok vse to sam doživlja, mestni otrok naj vse to izve, oba pa naj dobta jasnejšo predstavo o tem, kako si je človek pridela kruh svoje dni in s kakšnimi pripomočki si ga prideluje danes.

Avtor, Rajko Ranfi, je dovolj nazorno, v slikah predstavil davnega človeka, ko je opustil nomadsko življenje in se jel stalno naseljevati, človeka, ki je že spoznal, da je treba zemlji pomagati, da bolje rodi, da jo je treba rahljati in obračati, in si je zato omislil pomagalo — močan, lesen, ošiljen klin — prvi plug, ralo.

Pripoved preskoči nato razvojno dobo dolgih stoletij in se ustavi pri vaškem kovaču, ki je pravkar skoval železno rezilo, mnogo boljši, uspešnejši pripomoček za obdelovanje zemlje — železni plug. Kmet je zadovoljen, delo mu je izredno olajšano.

Spet je minilo veliko časa. Kovači so videli, da gredo plugi dobro v denar in so si razdelili delo: ta je delal samo kolesa, oni samo rezila, k sodelovanju so povabili še druge mojstre, kleparje, mehanike — in nastala je prava pravcata tovarna, v kateri niso delali samo pluge, ampak vse mogoče stroje. — Tu se zdaj pridružimo sestanku na vasi,

ko se kmetje pogovarjajo o traktorju, se vse bolj ogrevajo zanj in se nazadnje odločijo, da ga kupijo; z njim bodo orali, sejali, kosili — pa še na veselice se bodo vozili. Traktor kupijo in obnese se v splošno zadovoljstvo.

Traktor postane malone neobhodna stvar in skorajda je ni vasi, ki

ga ne bi imela. S traktorjem je seveda treba znati ravnati in traktoristi so cenjeni delavci. Kdo je boljši? — Nekega dne se pomerijo med seboj na tekmovanju. Vsi iz Račje doline stoje za svojim traktoristom Franceljnom; že kaže, da bo Francelj prvi, ko se mu pokvari stroj. Razočaranje je sicer veliko, volje pa ne vzame. Ko je stroj spet nared, ga zapelje Francelj na domače polje in reže z njim brazdo za brazdo.

Oddaja bo dala malemu poslušalcu to, kar mora izvedeti, hkrati pa je napisana vseskozi v zabavnem, šaljivem tonu, da bo tudi privlačna za uho. Sklene pa jo avtor z besedami:

»Veste, prijatelji, zemlja je le zemlja. Kmet je ne zamenja za vse nagrade tega sveta... Zrasel je na njej, njegova je in on je njen. Da, kmeta zaboli srce, kadar mu jo kdo tepta, in na jok mu gre, če mu jo deroča voda odnaša. Zato se spomnite, kadar boste gledali cvetočo ajdo, zeleno deteljo in polno žitno klasje — zemlja je bogastvo in življenje.

Blokflavta:

26. oktobra ob 8.55
27. oktobra ob 14.05

Srednja stopnja:

ZAPOJMO, ZAIGRAJMO IN ZAPLEŠIMO

Oddaja se navezuje na šolsko uro OTROCI USTVARJAJO GLASBO, ki je bila in sporedu v zadnjih dveh šolskih letih. V obeh gre za vključevanje glasbenih instrumentov v petje pesmi in za aktivizacijo otroka v glasbeno vzgojnem procesu.

Dogajanje je tudi tokrat zajeto v otroško igro, izhodišče pa je prekmurska ljudska pesem Marko skače.

Iz petja in plesa povzemajo otroci ritmične elemente, ki jih prenašajo na instrumente. Med njimi zdaj posebej izstopa blokflavta, ki je zelo primerno glasbilo za učence na tej stopnji. Poleg tega nastopajo še: ksilofon, zvončki, trikot, tamburin in violončelo.

Informacije in gradivo za tovrstno delo dobe zainteresirani učitelji pri avtorjih oddaje.

Višja stopnja:

26. oktobra ob 14.05
28. oktobra ob 8.55**POJOČE SKRINJICE**

Kadar želimo oživeti spomin na kraje ali prijatelje, vzamemo v roko fotografijo.

Pri zvoku to ne gre. Glasba je nizanje posameznih tonov, ki se vrstijo drug za drugim. Vsak ton zase pa nastane pri nihanju glasbila in ga občutimo, ko to nihanje preide v zrak in na naše uho. Če hočemo spraviti glasbo v konservo, moramo poskrbeti, da pri ponovnem predvajanju konservirane glasbe potekajo vsi dogodki v istem razredu, kot so pri »konserviranju«. Za to je prvi poskrbel T. A. Edison. Igla, ki je bila pritrdjena na membrano, je vrezovala zvočne tresljaje v voščen valj. S posebnim mehanizmom je bilo poskrbljeno, da se je valj vrtel in premikal v stran. Tako je igla zarisala v valj vijačnico. Nato so valj zavrteli nazaj, nastavili iglo v začetek raze in ponovno zavrteli valj. Igla je drsela po razi in sledila vsem hribčkom in dolinam, ki jih je prej vrezala. Tresljaji so se prenašali naprej in zanihali membrano, nato pa še trak. Iz fonografa so se slišali zvoki, ki so jih prej posneli.

Podoben je gramofon, le da je tu raza vrezana na okroglo ploščo.

Naslednji izum, ki je omogočil »konserviranje« glasbe, je magnetofon. Tu spremenimo magnetne lastnosti posebnega traku. Seveda pa mora teči trak z določeno konstantno hitrostjo mimo snemalne glave, ki povzroča to spremembo na traku.

S sodobnimi magnetofoni se da doseči veliko število efektov, ki so bili še pred nekaj leti neznan. Magnetofoni so sedaj najvažnejša oprema radiotelevizijskih postaj.

Nižja stopnja:

MALA BOGDANKA

Ob dnevu, ki z njim počastimo spomin mrtvih, najbrž ni šole, ki ne bi popeljala šolarjev na grobove tistih, ki so padli za našo svobodo, saj so ti grobovi prenegosto posejani po naši zemlji. Tudi z oddajo radijske šole bi radi prispevali k pietetnemu razpoloženju, pa smo v ta namen izbrali zgodbo, ki jo je kot svoje doživetje zapisala Andjelka Martič, zgodbo o mali Bogdanki.

Dekletce je bilo doma v Slavoniji, v vasi pod Papukom, v planini pa je paslo ovce. A tistega dne, ko je sovražnik vdrl v domačo vas in jo požgal, je ostalo sirota brez svojcev in doma. Tako sta jo našla Andreja in Peter in jo vzela s seboj v brigado. Živahno, bistro deklece so borci kmalu vzljubili. Zanjjo nikoli ni zmanjkalo kruha — in ko se ji je strgalo krilce, so jo oblekli po partizansko, ji za zimo sešili plašč iz ovčjih kož in ji na glavo posadili titovko.

Jesen je krenila brigada v smeri Save, da spravi za borce v Krajini potrebno hrano čez reko. Tudi Bogdanka je šla z njo in junaško zmagovala dolgo, sila naporno pot. Malone sovražniku na očeh so srečno prepeljali, spet hodili in se komaj po večdnevni marši ustavili v odročni vasi. Vse je poleglo ko ubito, a že sredi noči je morala brigada spet pokonci in dalje. Andreji srce ni dalo, da bi zbudila tudi Bogdanko, zato je deklico zaupala dobrosrčni gosposlinji.

Spominska plošča

Srednja stopnja:

ŽALEC, NAJMLAJŠE SLOVENSKO MESTO

Po daljšem času je spet na sporedu ena izmed oddaj iz skupine: Naši kraji in ljudje.

Kako so nekatera naselja postala mesta, druga pa ne? Trgovanje in trg sta s tem razvojem povezana. Na največjem prostoru sredi naselja so ob praznikih ali drugih določenih dneh zamenjevali blago: perutnino, živino, orodje, obleko. Naselje je dobilo naslov: trg.

Če se je naselje toliko razširilo, da so blago zamenjevali malone že vsak dan, nele nekajkrat na leto, ni bil to več samo trg, temveč mesto.

Koper in Piran sta na primer zelo stari mesti, kajti ob morju so imeli vso možnost zamenjavati blago v

29. oktobra ob 14.05
30. oktobra ob 8.55

velikih množinah. Ptuj je zrasedel na ruševinah nekdanjega rimskega vojaškega mesta Petovio. Vojaki so bili vedno pripravljene na boj, okoličani so jim prinašali napredaj živila, trgovci pa še raznovrstno blago. Ljubljana se je razvila iz naselja, ki je nastalo ob križišču ceste in vodne poti. Takih primerov bi lahko našteali še več.

Kdaj pa je Zalec postal mesto? Lani (1964). In to je zdaj enainpetdeseto slovensko mesto: Ajdovščina, Bovec, Idrija, Nova Gorica, Tolmin, Ilirska bistrica, Izola, Koper, Piran, Postojna, Sežana, Bled, Jesenice, Kranj, Radovljica, Tržič, Skofja Loka, Domžale, Hrastnik, Radeče, Višnja gora, Kamnik, Kočevje, Litija, Ljubljana, Trbovlje, Vrhnika, Zagorje ob Savi, Maribor, Ormož, Ptuj, Ravne, Slovenj Gradec, Slovenska Bistrica, Gor. Radgona, Lendava, Ljutomer, Murska Sobota, Brežice, Črnomelj, Metlika, Novo mesto, Sevnica, Kostanjevica, Videm-Krško, Celje, Laško, Slov. Konjice, Soštanj, Velenje in Zalec.

Zalec je sedež občine, ki zajema vso spodnjo Savinjsko dolino. Že za Turkov je bil to dobro utrjen tabor.

Srednja stopnja:

PRAVLJICA O FANTU, KI JE HOTEL POSTATI SLAVEN

Fant, o katerem vam bo pripovedovala naša oddaja, je bil Hans Christian Andersen (1805—1875).

Andersonovo življenje je skorajda pravljico. Mladost je preživel v tesni sobici očeta-čevljarja. Družine ni imel, šola mu je bila tuja, rad se je potikal po bližnjih travnikih in gozdovih, vzljubil je ptice, rastline, rože, doma pa so bili ljubitelji lutk. Fant jih je sam izdeloval in z njimi prirejal »igre«, gledalci pa so bili oče, mati in babica.

Željan znanja se je odpravil študirat v Kjöbenhavn. Rad bi postal dramaturg, pesnik, plesalec, a vse njegovo prizadevanje je ostalo brez uspeha. Največje bede ga je rešila štipendija Friderika VI. Bil je že priznan pesnik in dramski pisec, študent filozofije in filologije, ko je odšel na potovanje. Mnogo je prepotoval. Spoznal je Nemčijo, Francijo in Italijo. Kasneje je zbiral otroke in prijatelje v svoji vili, ki je bila pravljico lepa.

Takrat je bil Zalec pomembnejši od Celje, pozneje ga je Celje v razvoju prehitelo. (ugodnejša lega: sotočje Voglajne in Savinje, razvoj industrije). Lani je 29. septembra skupščina socialistične republike Slovenije sprejela zakon, da se podeli Zalcu naziv mesto.

V pridelovanju hmelja je Zalec prvi v Jugoslaviji in med prvimi na svetu. Janez Hausenbichler, velik rodoljub in gospodarstvenik, rojen v Zalcu, je pred 80 leti napisal v slovensčini učbenik Hmeljarija. Na njegovo priporočilo so takrat mnogi kmetje v Savinjski dolini zasadili hmelj. V vsem tem času je prinašal hmelj savinjskim kmetom lepe denarce. Vrednost letnega pridelka znaša danes povprečno 5 milijonov dolarjev.

Poleg tega ima danes Zalec tovarno JUTEKS, v kateri izdelujejo bombažne tkanine, pa še tovarno kovinskih izdelkov. Po drugi svetovni vojni se mesto izredno hitro razvija in število prebivalstva se bo kmalu potrojilo.

Jaka Slokan, avtor oddaje, je vnesel vanjo še veliko drugih podrobnosti in zanimivosti o najmlajšem slovenskem mestu.

Višja stopnja:

2. novembra ob 14.55
4. novembra ob 8.55**POVEDI,
MRAČNI ME GROBAR**

Oddaja Povedi, mračni me grobar je druga iz cikla o slovenski moderni. Prva je bila na sporedu pred mesecem dni in je govorila o Josipu Murnu - Aleksandrovi, ta pa pripoveduje, kakor kaže že sam naslov, vzeti iz očetu posvečenega soneta, o njegovem pesniškem in življenjskem pisatelju Dragotinu Ketteju. Oddaja je zasnovana prav tako kot prva: opisuje pesnikovo življenjsko pot in obenem riše njegovo umetniško rast, ilustrirajo pa jo primeri. Pripravil jo je Niko Grafenauer.

2. novembra ob 8.55
3. novembra ob 14.05

Nižja stopnja:

5. novembra ob 14.05
6. novembra ob 8.55

JU-JU

A. N. Kuprin je poleg drugih del napisal tudi dragoceno knjižico pripovedk. Vse govore o živalih in kažejo, kako dobro je znal pisatelj opazovati in kako tenko je znal prisluhniti življenju v naravi.

Že pred leti smo iz te knjižice izbrali zgodbo o muci Ju-Ju in ji dali za slušno dojemanje primernejšo, bolj radijsko obliko. Letos smo si jo namenili ponoviti, in sicer kot ilustracijo k razrednim razgovorom o domačih živalih.

Prijetno in zanimivo teče pogovor med pripovedovalcem in malo Marjetko. Takole na primer...

»Povsod po hiši je bilo Ju-Ju zadosti. Zjutraj pa je prišla najprej k meni, čeprav je bilo iz sosednje sobe slišati Matjažkov glas. S šapico in gobčkom je odrinila priprta vrata, skočila na posteljo, rinila vame svoj rožnati nos in kratko rekla: Murrm.

Kaj je to rekla?

Ju-ju se ni nikoli drugače oglašala, samo: murrm. Je pa ta »murrm« zmerom drugače zvenel. Enkrat je pomenil dobrikanje, drugič nemir, včasih je Ju-Ju z njim prosila za kaj ali se česa branila, včasih je pomenil hvaležnost, drugič spet jezo... Če je rekla takole na kratko: »Murrm«, je pomenilo: »Pojdi z mano...« Obšel sem se in šel za njo. Obstala je pred vrati, za katerimi je spal Matjažek z mamico. Potihoma sem vrata odprl. Ju-Ju se je komaj slišno zahvalila: »Murrm!« in smuknila noter.

K Matjažku?

»Ne, jutranji pozdrav je opravila Ju-Ju lepo spodobno, po vrsti. Najprej je skočila na posteljo k mamici, šele potem prek ograjce na Matjažkovo posteljo.

Kaj pa je rekla Matjažku?

»Murrm!«, tudi njemu je rekla: »Murrm!«, ampak z drugim glasom. Pomenilo je: »Dobro jutro, prijatelj! Si dobro spal?«

In kaj je rekel Matjažek?

Pritisnil jo je k sebi, in če je le mogel, jo je poljubil na gobček. Potem pa se je oglasila mama in ga oštel.

Zakaj pa?

Zato, ker ni pametno poljubovati živali. Tudi muce namreč lahko prenašajo bolezni, saj veš, kod vse stikajo.

Pa še drug primer...

»Nekega dne sem delal na vrtu. Bilo je vroče. Neslišno mi je prišla za hrbet Ju-Ju in rekla — murrm.

Kaj je to rekla?

To je pomenilo: pojdi, žejna sem. Vzravnal sem se, Ju-Ju pa se je že odpravila po stezi proti hiši. Nič se ni ozrla, tako mi je zaupala. Vljudno sem odpiral vrata pred njo in jo spuščal naprej. V kuhinji je lah-

kotno skočila na umivalnik pri vodovodu, me postrani pogledala in rekla: »Murrm!«

Že vem, kaj je rekla, spusti vodo, je rekla.

Spustil sem vodo, da je tekla v tenkem curku. Ju-Ju je ljubko zvižala vrat in srebala. Mogoče si že opazila, da mačke ne pijejo pogosto, kadar so žejne, pa pijejo dosti in dolgo. Tisti dan se mi je zahotelo, da se malo pošalim. Zaškrnil sem pipo, da je voda samo kapljala. Mačka je bila nezadovoljna. Nestrpno se je prestopala po robu umivalnika, pogledovala zdaj kapljajočo vodo, zdaj mene. »Murrm«, je rekla očitajoče, češ, nehaj s takimi neumnostmi. Potem je z noskom nekajkrat udarila ob pipo.

Pa ji nisi dal več?

Pač, Marjetka, prav sram me je postalo. »Oprosti, Ju-Ju«, sem rekel. Dalje pripoveduje pisatelj med drugim še, kako mu je bila Ju-Ju zvest »sodelavec«, ko je ponoči pisal povesti, in nazadnje še, kako je hotela nekoč telefonirati Matjažku.

Iz oddaje bo poslušalec torej na prijeten način zvedel marsikatero posebnost in značilnost mačk.

Srednja stopnja:

MSTISLAVOVA ZADRUGA

S to oddajo želimo podati šolarjem živo sliko enega dne v staroslovanski zadrugi.

V začetku oddaje se avtor spominja junakov svojih otroških sanj in med njimi Iztoka iz Finžgarjevega romana Pod svobodnim soncem. Tako je nevsiljivo spomnil šolarje na lepi roman, ki so ga že prebrali ali ga še bodo in si bodo tako laže ustvarili predstave o starih Slovanih. Do zgodovinske resnice o starih Slovanih se je težko dokopati, v Finžgarjevem romanu pa je veliko.

Po tem uvodu nadaljuje avtor oddaje zgodbo, ki jo je namenil prav za to priliko. Zamislil si je majhno, blatno selo. V njem je nekaj mož, žena in otročadi, oblečenih v ovčje kožuhe, pa tudi v hlače in tunike iz lanenega platna. So bos ali pa obuti v opanke iz brezovega lubja. Okoli njih se gnetejo psi in drobnica. In to naj bi bila Mstislavova zadruga. V njem so živeli stari Mstislav, njegovi sinovi in hčere, njih žene in možje, veliko vnukov in vnukinj, in tudi že nekaj pravnukov.

Bila je zgodnja zima, le snega še ni bilo. Može in žene je zeblo, zato je sredi sela gorel ogenj in ob njem so se greli otroci. Neko jutro se je dvignila vsa vas, razen stark, in so šli trebit in sekati podrašt ter mladi

12. novembra ob 14.05

13. novembra ob 8.55

Višja stopnja:

V DŽUNGLAH NOVE GVINEJE

Nova Gvineja je danes zadnji rezervat, kjer žive ljudje tako kot njihovi predniki iz kamene dobe. Za Grönlandom je to največji otok na svetu, saj meri 772.000 km², vendar pa o njem vemo pravzaprav zelo malo: da je prvi belec, Španec Don Jorge de Meneses, stopil nanj leta 1526, potem pa so bili dolgo prepričani, da je Nova Gvineja polotok, povezan z avstralskim kopnim; šele slavni Cook je dokazal, da temu ni tako. Na tem otoku je bilo že veliko

raziskovalcev, vendar pa še danes ne vemo, koliko ljudi živi na njem.

Tako bo naša oddaja skušala vsaj v grobih potezah pokazati to deželo neznanko, menda edini kraj na svetu, kjer še zmerom žive ljudožerci. Da bo ura bolj zanimiva, si je avtor Aleksander Marodič izmislil napeto zgodbo, ki nas bo popeljala v pragozdove pogorja Cooper. Ob tem pa bo nanizano marsikaj, kar bo, kljub dozdevni neverjetnosti, resnično.

16. novembra ob 14.05

18. novembra ob 8.55

Višja stopnja:

KRISTOF KOLUMB

Že bežen pogled na zemljevide 15. stoletja nam pove, kako malo je vedelo človeštvo tiste dobe o Zemlji, na kateri sami živimo.

Spomniti se moramo, da so proizvodi daljnih dežel Vzhoda prihajali v zgodnjem srednjem veku prek Bizanca v Evropo. S prihodom islama na obale Sredozemskega morja pa je Evropa izgubila to pretežno kopensko zvezo z Vzhodom. Italijanska mesta, zlasti Benetke in Genova,

16. novembra ob 8.55

17. novembra ob 14.05

so prevzela vlogo posredovalca. Kupovala so od mohamedanskih narodov za drag denar to blago in ga še dražje prodajala evropskim narodom. Nič čudnega, da so ti narodi sanjali o bajnem bogastvu Daljnega vzhoda in iskali neposredno morskot pot v to deželo. Prvi so se zganili Portugalci in so konec 15. stoletja odkrili pot okoli Afrike v Indijo. Njihovi uspehi so vzbujali zavist Španije in vzpodbujali Kristofa Kolumba, da je hotel najti pot v Cipango (Japonska) in Indijo v nasprotni smeri kakor Portugalci.

Kristof Kolumb je bil rojen v Italiji in torej tujec v Španiji. Po dolgih letih čakanja, prizadevanja in spletk je vendar dosegel, da mu je španski dvor dal potrebna sredstva za daljnjo pot v dežele zlata in dišav. V razdobju med leti 1492 in 1504 je potoval štirikrat čez Atlantski ocean ter odkril Spodnjo ter del Južne Amerike.

Do svoje smrti (leta 1506) je bil Kolumb prepričan, da je res dospel v Indijo. Zato je prebivalce teh dežel imenoval Indijance, zaradi tega se tudi Novi svet ne imenuje po njem.

Mnogokaj v življenju Kristofa Kolumba nam je še dandanes uganika. Ta mož, ki hoče najti novi svet in kljubuje praznoverju in nevednosti visokih in nizkih, je bil in je še vedno privlačen za pisce, ki žele razsvetliti njegovo problematiko, odkriti prave vzroke njegove slave in pozabe.

Naša oddaja bo pripravljena predvsem po knjigi Jakoba Wassermannna in bo torej v njej tudi veliko govora o odnosu novih gospodarjev Amerike do tamkajšnjega prebivalstva. Knjigo je pod naslovom Kristof Kolumb in v prevodu Vladimirja Nagliča izdala Mladinska knjiga.

19. novembra ob 14.05

20. novembra ob 8.55

Nižja stopnja:

ZA TOPLO PEČ

Kdo vse in kaj nam pripomore, da imamo toplo peč? — O tem bo pripovedovala oddaja, seveda v zgodbi.

Babica se je preselila pod zimo, a ostala je brez kuriva. Za prvo silo so ji ga nekaj prinesli domači, zakurili so, a peč ni vlekla. Prava umetnost je v pozni jeseni dobiti pečarja, a je eden vendarle prišel, da je peč preložil. Babica se je že veselila, kako se bo grela, samo da dobi tisto tonico premoaga. A s premogom je dandanes težko, če ga ne naročiš dovolj zgodaj. Zakaj? Ker ga velike množine porabijo tovarne, toplarne itd. To zve babičin vnuk, ko pospremi očeta v Trbovlje; in še

to ve in vidi na lastne oči, da je rudarjevo delo težko. Pa prav rudar in drvar sta tista, ki nam pomagata kuriti peč, pa seveda žagar in pa denar, ki ga je za kurivo potrebno veliko odšteti.

Iz zgodbe izve poslušalec tudi to, da se poleg klasičnega ogrevanja vse bolj uveljavlja tudi ogrevanje z elektriko (kadar to ni s predpisi omejeno), s plinom s pečjo na odpadna olja, s centralno kurjavo in morda še s čim.

No, babilci ogreva izbo dobra, stara peč. Odkar je popravljena in odkar ima babica v kleti vendarle tisto tonico premoaga in drva, se rada stisne k peči vsa družina.

Nižja stopnja:

O PIŠČALKI, GOSLICAH IN BOBENČKU

(Glasbena pravljica)

Piščalka, goslice in bobenček so se naveličali prodajalne z glasbilo, kjer so na samotni polici ždeli leta in leta. Nihče jih ni niti pogledal niti preizkusil, kako pojo. »Dovolj je te strašne samote« so rekli in neke noči, ko je sijala polna luna, so jo potegnili iz puste prodajalne. Kam zdaj? Stali so na križpotjih številnih mestnih poti, toda kje je tista, ki bi jim prinesla srečo? Kar na slepo so jo mahnili in prišli v manjše podeželsko mestce. »Tu bom jaz poskusil srečo«, je dejal bobenček, »ne morem več dalje. Vse me boli!« »Prav, pa ostani tukaj, prijateljček«, sta se žalostno poslovila od bobenčka piščalka in goslice. Potem pa so se zmenili, da se natanko čez eno leto spet snidejo, kjer so se razšli. In kaj so doživeli v tem letu, bo pripovedovala naša glasbena pravljica.

Srednja stopnja:

23. novembra ob 8.55

24. novembra ob 14.05

ZGODBE IZ MUZEJA NOB

Blizu je 29. november, praznik Dneva republike, zato uvrščamo ponovitev oddaje Zgodbe iz muzeja NOB.

Odaja pripoveduje o boju za svobodo na Stajerskem. Zajema dogajanje v celoti, izhaja pa iz določenih spominskih predmetov in fotografij, ohranjenih iz časov narodnoosvobodilnega boja in spravljenih v Muzeju narodne osvoboditve v Mariboru. Vsa ta pripoved dobi v oddaji simbolni pomen.

Pred nami se razvrstijo spomini na celo vrsto sestankov komunistov in na žandarsko nasilje nad komunisti, od prihoda nemških okupatorjev in njihovega terorja do ustanavljanja prvih partizanskih odredov, do njihovih bojov, zmagovitih pohodov pa vse tja do osvoboditve.

Pot skozi muzej nam razkrije zgodbe o ljudeh, ki so se bojevali in trpeli za domovino. Mladi poslušalci sprejemajo večkrat tako pripovedovanje kot pravljico, zato bo prav, če se boste v razredu na oddajo pripravili in se prej pogovorili o posebnostih narodnoosvobodilnega boja na Stajerskem.

Višja stopnja:

DOLGA POVEST O RADIRKI

Kavčuk je začel za Evropo obstajati šele ob koncu 15. stoletja, točneje leta 1493., ko se je Krištof Kolumb vrnil s svojega dolgega potovanja iz Amerike, ali kakor je mislil, iz Indije. Udeleženci njegove odprave so v Evropi prvi pravili o temnih kroglih, s katerimi se v daljnji, ki in nenavadni deželi igrajo divjaki. Kolumbovi sopotniki so takoj opazili in takoj občudovali čudne lastnosti teh temnih okroglih igrač: to, da so odskakovale od tal in so se s svojo prožnostjo uspešno upirale celo udarcu z mečem. Poročilo o prvem srečanju Evropejcev s kavčukom se konča z ugotovitvijo, da je žoganec domačinov obredna igra.

Stvari so postale bolj jasne šele dobrih sto let pozneje, ko je leta 1615 Juan de Torquemada pisal o svojem popotovanju v Južno Ameriko. Precej natančno je popisal, kako domačini pridobivajo smolo kavčukovih dreves, kako jo predelujejo in za kaj vse to uporabljajo, razen za izdelovanje žog. Po njegovem pripovedovanju so znali domačini Indijanci izdelovali iz kavčuka čevlje in celo nepremočljive obleke. Evropski obiskovalci so jih skušali posnemati, vendar brez uspeha. S kavčukom prepojena obleka ni prenesla temperaturnih sprememb. V mrazu je postal kavčuk krhek, kadar pa je močnejše posijalo sonce, se je z njim prepojena obleka tako tepila, da so jo morali zavreči. S tem pa je uporabnost novo odkrite snovi močno omejena in kavčuk zaradi tega še dolgo ni prišel v splošno uporabo.

Sele leta 1839 je Američan Goodyear po pet let trajajočih poskusih odkril postopek, ki se danes imenuje vulkanizacija, in daje naravnemu kavčuku potrebno odpornost proti temperaturi. To leto je pravzaprav fudi rojstno leto in

Srednja stopnja:

NAŠA DOMOVINA

Pred leti nam je profesor v gimnazij povedal naslednjo zgodbo:

»Okoli leta 1925 — takrat se je Jugoslavija imenovala še kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev — naj bi prišli k nam na tekmovanje telovadci iz Francije. Nekaj dni pred odhodom pa je prispela brzojavka: »V tekmovalni skupini je toliko in toliko članov, pripravite kamele za prenos prtljage z vlaka v mesto...«

Pred približno desetimi leti sem v francoskem mestu Strassbourgu kupoval banane. »Odkod ste?« je vprašal branjevec, star mož, ki je po govoricu poznal, da nisem domačin. »Iz Jugoslavije!« — »A, iz Jugoslavije — Tito velik mož, Beograd...« — je hitel naštevati svoje znanje o naši domovini.

Dve popolnoma različni zgodbici. Res je, da Jugoslavija pred zadnjo vojno v svetu ni bila veliko znana, res pa je tudi, da je naša domovina postala po njej pravi simbol svobode na vsem svetu.

Poglejmo na zemljevid — pred nami je Evropa. Tu spodaj ob Jadranskem morju, na Balkanskem polotoku, tu je naša domovina. Pa je res majhna v primerjavi z drugimi deželami: z 255.804 kvadratnimi kilometri je komaj na devetem mestu v Evropi, s skoraj 19 milijoni ljudi pa šele na osmem. Pred nami

23. novembra ob 14.05

25. novembra ob 8.55

začetek zmagovitega pohoda nove snovi.

Avtor oddaje precej obširno opisuje Goodyearova prizadevanja in iz njegovih opisov si bodo poslušalci lahko zapomnili temeljne postopke za pridobivanje gume. V nadaljevanju pa avtor pojasni tudi molekularno strukturo kavčuka; v njej je namreč skrivnost njegovih čudovitih lastnosti. Ko smo jo spoznali, lahko njegove lastnosti sami spreminjamo, lahko pa celo napravimo umetne snovi s podobnimi ali celo boljšimi lastnostmi. Z vsemi temi reči nas avtor seznanja ob obisku v sodobni tovarni gumijastih izdelkov, med katere spada seveda tudi radirka — povod za zgodbo o kavčuku.

Oddaja je pisana nazorno in lahko razumljivo.

Nižja stopnja:

NOČ NA REKI

V razpoloženje pred praznikom in v proslavo Dneva republike se bo vključila tudi radijska šola z drobnimi zgodbo iz časov narodnoosvobodilnega boja. Priradili smo črtico makedonskega pisatelja Gligora Popovskega.

Ob reki stoji na samotni mlin. V njem je mali Timko pogosto sam. Tudi tistikrat bedi še pozno v noč in čaka očeta. Tedaj potrkva skupinica partizanov, zaščitnica; glavčina je že prešla reko nekje niže. Borci poprosijo za urico zavetja in nekaj hrane. Timko da vse, kar ima. Potem se menijo, kako bi prišli čez vodo. V vasi je most, a tega drže Nemci. Bi hotel morda Timko pomagati? Poskusil bi spravit partizane čez reko po ledu, ker ve za kraj, kjer bi to morda uspelo. Desetino popelje ob vodi navzgor. S se-

1. decembra ob 14.05

so dežele kot SZ, Francija, Spanija, Italija in druge.

Jugoslavija postaja bolj in bolj vzor mnogim narodom in državam. Potovanje miru predsednika Tita v deželah Evrope, Azije, Afrike in Amerike, njegov nastop v Organizaciji združenih narodov v New Yorku so ponovna utrditev in potrdilo ugleda, ki si ga je naša domovina pridobila v svetu zaradi svoje jasne

Višja stopnja:

O SLOVENSkih NAREČJIH

Oddaja O slovenskih narečjih, ki je bila na sporedu lanskega novembra, je predstavila naša narečja in opisala njihove glavne značilnosti ter tako dopolnila prejšnjo oddajo o razvoju slovenskega jezika. Obe oddaji sta bili pravzaprav celota, vendar je bila pri poslušalcih deležna toplejšega sprejema tista o narečjih. Številne šole, ki si oddaje niso posnele na magnetofonski trak, so potem prosile naše uredništvo, da bi jim oskrbalo posnetek, žal pa RTV

Nižja stopnja:

RIŠITE Z NAMI

V program smo uvrstili tudi letos nekaj oddaj, pri katerih otroci sodelujejo z risanjem, se pravi narišejo si slikanico, ilustrirajo zgodbo, ki jo slišijo.

Tokrat je na vrsti zabavna zgodba o možu s trobento, ki ga kličejo kratko Pepé.

Pepé je silen trobentač. S tolikšno močjo zna pihati v svoj instrument, da se dvigne veter in odnaša ljudem klobuke in dežnike v zrak.

Ko nekega dne trobenta sredi mestnega trga, stopi k njemu stražnik in ga strogo opozori na prometni znak, ki prepoveduje trobljenje na tem mestu. A ko opazita moža vabilo na tekmovanje z milnimi mehrički, družno odideta tja.

Na tekmovanju je zbrana množica ljudi. Zmagal bo tisti, ki bo napravil največji milni mehurček. Pepé zlije v svojo trobento štiri vedra milnice, začne pihate in naredi tak milni mehur, da ga dvigne pod nebo.

Mehur odnese Pepéja v rožno deželo, v deželo, kjer rasejo ljudem namesto las rože na glavah. Troben-

26. novembra ob 14.05

27. novembra ob 8.55

boj vzame dolgo vrvo. En konec vrvi privežejo za drevo, drugega si zadržne Timko okrog pasu in prvi prečka reko po ledu; vodoravno pred sabo nosi palico, da bi ga držala na površju, če bi se mu udrla. Tvegani poskus se posreči. Fant pritrdi brv še na drugem bregu: zračni most, pravzaprav bolj opora v zraku, je tu. Tako premagaj desetina borcev s pomočjo drobnega, neustrašenega fantiča še eno oviro na svoji težavni poti. V slovo in zahvalo mu stisnejo roko. Timkovo srce polje v ponosu, ko se spet vrača na domači breg. Ko ga doseže, spolzi vrv kot kača po gladkem ledu. Vez med obema bregovoma je pretrgana.

Preprosta, drobna zgodba, a poslušalcu bo predstavila še enega od nešteti junakov, ki so pomagali borcem v tistih hudih dneh.

in poštene politike. Balkan, ki je nekdanj veljal za »sod smodnika« v tem delu Evrope, je tudi po zaslugi naše domovine postal področje mirnega sožitja in sploh dobrih sosednih odnosov ne glede na družbeno ureditev posameznih dežel.

Seveda pa nove Jugoslavije, domovine svobodnih delovnih ljudi, ne bi bilo brez nadčloveškega boja naših narodov za nacionalno in socialno svobodo. Brez tega tudi ne bi bilo 29. novembra — rojstnega dne socialistične Jugoslavije.

2. decembra ob 8.55

nima takega servisa in tako so vsakič znova nastajale težave. Zato smo se odločili, da izkoristimo današnji dan, ko tako mora biti na sporedu ponovitev, in storimo uslugo vsem tistim šolam, ki bi si oddajo »O slovenskih narečjih« rade presnele.

Tiste, ki oddaje še niso slišali, opozarjamo, da posamezna narečja ilustrirajo magnetofonski posnetki, kar vsekakor prispeva k plastičnosti šolske ure. Oddajo je pripravil Rado Rupar.

3. decembra ob 14.05

4. decembra ob 8.15

tač jim priredi koncert. V zahvalo ga popeljejo v svoj živalski vrt. Ker je Pepé utrujen, si povezne trobento na glavo in tako je namah videti kot eno izmed čudnih bitij v nenavadnem živalskem vrtu. Nepoučeni čuvarji zapro zato tudi njega v kletko. A Pepé kletko odpihne in se reši.

Za mestom najde mlin na veter, ki stoji, ker ni nobene sape. Pepé zatrobi in požene mlin. Za plačilo dobi vrečo moke. Usuje si v trobento, da jo odnese domov. A ko sliši, kako si otroci rožne dežele žele sankanja in smučanja, izpiha moko, da leže kot sneg na hrib in dol. Vesel je, ko vidi, da je pripravljaj otrokom veselje.

Toda zdaj si zaželi Pepé domov. Sam župan ga odpelje z avtomobilom, Pepé pa trobi namesto pokvarjene avtomobilske troblje. Doma ga sprejmejo kot zmagovalca, za nagrado pa mu dajo veliko veliko liziko. In Pepé je srečen.

To zgodbo si ilustrirajo otroci v šestih slikah:

prva slika: drevo v vetru, v zraku stražnikova kapa (s ščitnikom), ženski klobuk s peresom, dežnik (vse to, ker piha Pepé v trobento);

druga slika: Pepé in stražnik ob prometnem znaku s prečrtano trobento;

treća slika: Pepé s trobento v zraku, nosi ga milni mehur, krog njega polno milnih mehurčkov, ki jih spuščajo tekmovalci spodaj na tleh;

četrtá slika: Pepé igra prebivalcem Rožne dežele, ljudje z rožami na glavah namesto las;

peta slika: na hribu trobenta Pepé, iz trobente se mu sipa moka, po bregu že beže sanke z otroki;

šesta slika: Pepé se vrača domov v odprtem avtomobilu in trobenta.

Kasneje si lahko otroci slikanico dopolnijo in pobarvajo.

Prosimo, da imajo šolarji pripravljen list papirja, ki ga prepognejo podolgem in počez, da dobijo potrebne prostorčke za slike ali pa uporabijo za risanje pač delovne zvezke.

IV. KONGRES MATEMATIKOV, FIZIKOV IN ASTRONOMOV

Izbor del Frana Levca

Četrty kongres matematikov, fizikov in astronomov, ki je bil med 4. in 9. oktobrom v Sarajevu, je poskušal podati izsledke zadnjih petih let na področju matematike, fizike in astronomije, razen tega pa je zelo podrobno obravnaval pouk teh področij v celotnem sistemu našega šolstva ter vlogo teh znanosti v družbenem življenju.

V treh uvodnih referatih: Dj. Kurepa — Matematika danes, A. Milojević — Fizika danes in Fran Dominka — Astronomija danes, je bilo dovolj jasno poudarjeno, kakšen je danes pomen teh znanosti v razvoju proizvodnih, družbenih in idejnih gibanj. Matematika postaja danes zavestno vse, vedno in povsod — je v uvodnem predavanju ob začetku kongresa poudaril dr. Kurepa, ki je govoril o prepletanju matematične znanosti s tehniko in drugimi znanstvenimi panogami ter delu matematikov na širokem področju znanstvenega udejstvovanja. V začetku tega stoletja je bilo v sami neposredni proizvodnji zaposlenih le nekaj posameznikov-matematikov, danes gre to število v tisoče in znatno več. Prav iz tako tesne povezave matematike s sodobnim življenjem postajajo povsem nova področja matematike, kakršnih pred stoletjem in tudi desetletji sploh ni bilo: kibernetika, strojna matematika, programiranje itd.

Ni manjši, verjetno še precej večji kot pri matematiki je napredek in zelo hiter razvoj fizike. Zanimivo je, da se število znanstvenih infor. na področju fizike podvoji v 7-8 letih, medtem ko se n. pr. potrošnja energije podvoji v 10-12 letih, število znanstvenih informacij na področju družbenih dejavnosti pa se podvoji šele v tridesetih do štiridesetih letih. Ta skoraj neslučen ter nezadržan razvoj fizike in matematike je prav gotovo bistvena osnova sodobnih tehničnih dosežkov. Nedvomno je, da je danes največji pomen fizike prav v tem, da je obogatila s teorijami, novimi dognanji in izsledki vsa ostala področja in tako postala eden osnovnih temeljev, na katerih se gradi celotna duhovna nadgradnja.

Sinteza fizike ter matematike u pa je brez dvoma najvidnejša in uspešnih astronomije, v raziskovanju in dognanjih o vesolju ter prvih človekovih posegih v kozmos.

Kongres je delal v dokaj širokem obsegu, saj je bilo samo področje matematike razdeljeno na sedem ločenih skupin, področje fizike in astronomije pa na devet skupin. Na kongresu je bilo prebranih okoli 400 referatov ozir. poročil, pri katerih je sodelovalo nad 350 udeležencev kongresa, med temi okoli dvajset gostov iz različnih evropskih držav in celo iz ZDA.

Delo kongresa je bilo usmerjeno v dveh osnovnih smereh: znanstveno raziskovalno delo ter poročila o dosežkih na posameznih področjih ter pouk mate-

matike, fizike in astronomije na posameznih področjih.

Prav vprašanje, kakšen naj bo pouk matematike in fizike danes da bo lahko zadostil zahtevam naglo se razvijajočega življenja ter ekonomike in proizvodnih odnosov, je moralo biti najzanimivejše za vsakega prosvetnega delavca, ki se je udeležil kongresa, in prav s tega področja je bilo največ razprav in pripomb tujih udeležencev, ki so pokazali ponekod na razmere v procesu izobraževanja, o kakršnih pri nas včasih lahko samo sanjamo.

Glede pouka matematike je bila ugotovitev vseh razprav, da je potrebno snov in metode pouka prilagoditi na eni strani stopnji razvoja učencev, na drugi strani pa v enaki meri zahtevam sodobnega življenja, tehniške prakse, ekonomije in drugih znanstvenih področij. Vse do nedavnega in morda še sedaj se je pouk matematike odvijal v nek-kih ustaljenih okvirih in se je šele v zadnjem času pričel temeljito prilagajati zahtevam časa ter sposobnostim učencev. Poročila predstavnikov iz tujih držav so dala jasno vedeti, da je ponekod pouk precej pred nami, da mu dajejo čisto večji poudarek, da so se lotili temeljitih reform učnovzgojnega procesa matematike, ki traja ponekod tudi do dvanajst let in se v samem procesu tisto, kar je začeto, ne spreminja, če ni zadostno preizkušeno. Se eno prednost ima matematika v nekaterih tujih državah; da ji dajejo večje število ur, zato je tudi kvaliteta in kvantiteta znanja lahko večja, kar se mora prav gotovo vidno odraziti v samem gospodarstvu in drugih panogah družbene dejavnosti.

Obravnava o pouku fizike na naših šolah je v precejšnji meri temeljila na razpravi okrog uvajanja PSSC-kurza fizike v srednje šole (kurz fizike, ki ga je izdelala posebna komisija za proučevanje pouka fizike — The Physical Science Study Committee — PSSC). Pouk v tej smeri temelji na tem, da ves čas uvaja učence v spoznanje, da je fizika enoten predmet znanstvenega udejstvovanja: n. pr. časa, prostora in materije ne moremo obravnavati neodvisno drugo od drugega. Program tega učnovzgojnega procesa je dalje zgrajen tako, da se prehaja od enostavnega in poznanega k zahtevnejšemu prav do pojavov kvantne fizike in atomske strukture. Fizika tako ni več le vsota zakonitosti, temveč postaja kontinuirani proces, s pomočjo katerega je mogoče razumeti sedanjo sliko fizikalnega sveta. V takšnem učnovzgojnem procesu pa seveda postaja poleg učbenika in krede vedno važnejši laboratorijski eksperiment z zadostno zbirko pripomočkov, aparatov, navodil, na drugi strani pa kolekcijo filmov, ki pojasnjujejo eksperimente, ki so za dijake prezahtevni, ter zbirka testov, s pomočjo katerih se lahko preverja

znanje poameznikov. Nova metoda zavrača mnenje, da so za učence novejša poglavja fizike nerazumljiva in da se jih je potrebno izogibati; za učenca je namreč vse novo in se prav tako lahko seznanj z novejšimi dog-

ločenem drugem mestu eden od osnovnih predmetov obravnav.

V okviru kongresa je bil organiziran ogled računskega centra v Sarajevu, razstava matematične ter fizikalne literature in razstava učil za fiziko, Zagrebško

Perez Rodolfo (Filipini): Hommage Baudelaireu. (S VI. mednarodne grafične razstave)

nanji kot s starejšimi, že dolgo veljavnimi zakonitostmi.

Ob obravnavi pouka fizike je bilo prav tako načeto vprašanje pogojev, v katerih se pouk odvijaja, vprašanje učbenikov, učil itd. Se posebno pomembna pa mora biti ugotovitev, da je vprašanje kvalificiranega kadra za pouk fizike precej pereče in bo moralo to vprašanje postati na do-

podjetje Učila je prav v času kongresa izdelalo novo serijo učil, izmed katerih so bila nekatera celo prikazana na samem kongresu. Nova serija učil se odlikuje po določenih izboljšavah, predvsem pa je posebej poudarjena univerzalnost posameznih delov, kar je za sedanjí materialni položaj šol še posebej ugodno.

Jezikovne igre

Z novim šolskim letom radi potrkajo na vrata stari nerešeni problemi. Pouk slovenskega jezika na osnovni šoli mora biti barvit, sicer je obsojen na životarjenje. Pestrost mu je zagotovil že učni načrt, ki zahteva, da učitelj slovenskega jezika učence vsestransko izobražuje in vzgaja.

Dobrišen del izobraževanja obsega jezikovni pouk. Le-ta vsebuje vse tiste vrvine, ki zagotavljajo, da bo učenec zmoželjše dojeti stalne, vsebinske in miselne značilnosti besedne umetnosti, če mu bodo jasne zakonitosti in fineze izraznega sredstva, v našem primeru materinega jezika. Ugotovljati, kako prepotreben je živahen in sproščen način jezikovnega pouka, je mnogo lažje kot pa uresničevanje le-tega. Nekaj poguma za to nam dajejo nove jezikovne vadnice. Posebno jezikovni vadnici za 4. in 5. razred sta široko uporabni učni knjigi, ki dajeta učitelju slovenskega jezika lepe možnosti, da pouk popestri in jezikovno dopolniti. Medtem ko v 7. razredu, poseben pa v 8. razredu jezikovno znanje se sistematično urejamo, ponavljamo in utrjujemo, v nižjih razredih in prav tako v 4. in 5. predvsem spoznavamo vedno nove jezikovne zakonitosti. Prav za učence teh razredov je važno, da je pouk čim živahnejši, tako da nikoli ne dobe občutka, da je slovnica nekaj nečloveško pustega in odvračnega. Mirno lahko priznamo, da se jezikovnega pouka tudi sami več ne veselimo, čim smo ugotovili, da učenci zanj ne kažejo zanimanja. Živahen jezikovni pouk je vedno odraz sveže metode dela. Morali bi se posluževati vedno le takih oblik, ki učence aktivizirajo in morali bi biti za to tudi sami dovolj aktivni. Učenci se ničesar bolj ne naveličajo kot vedno enakega načina dela in večno istega ponavljanja snovi.

Moderne metode uvajajo v pouk jezika tako imenovane jezikovne igre. Znano se jih posluževati tudi naši kolegi, ki na šoli poučujejo tuji jezik. Zakaj bi ob njih slavist stal ob strani? Pred leti je tov. Zagar v PD priporočal aktivnejši način analize, in kdor je v razredu poskušal uvesti novo obliko dela, je verjetno do-

živel precej milega in nemilega presenečenja. Eno gotovo velja: vsaka nova metoda učence aktivizira, jih čustveno pozitivno sprošča in prispeva svoj delež k boljšemu uspehu.

Otrok nižjih razredov je po svoji duševnosti še vedno otrok igre. Čeprav se pravo otroštvo hitro odmika, je še dolgo navezan na svojevrstno aktivizacijo igre, ki pridobiva z otrokovo starostjo nove oblike in nove zahteve. Na določenih starostnih stopnjah se otrok s slastjo ubada z ugankami, izmišlja si jih celo sam. Zdi se mi, da je to ugoden čas za učitelja slovenskega jezika, če zna učenec slovnični pouk približati po privlačni miselni poti jezikovnih ugank. Podajanje nove učne snovi poteka pri nas po večini v obliki frontalnega pouka z metodo razvijanja in razlage. Čim pa predidem k utrjevanju in ponavljanju, bi morali poskrbeti za večjo raznolikost.

Predvsem ponavljanje in utrjevanje si zamisljam v obliki jezikovnih iger, ki naj razloženo snov pripravijo privlačno. Tako bi za ponavljalne vaje učitelj slovenskega jezika lahko pripravil tudi primerne rebus, dopoljevanke, preštevke, križanke, vaje v hitrem urejanju neložnega zaporedja besed, izvirne vaje, ki bi pomagale odpravljati pravopisne napake ipd. Ob takem delu postanejo učenci iznajdljivi in dostikrat sami predlagajo kak nov način igre. Ne trdim, da tak način dela ne zahteva od učitelja prepelno priprave in spočitosti. Ne trdim, da bi morali najti še toliko časa, da bi si sami sestavljali jezikovno vadnico (kje neki naj ta način vzamemo?), holkem le reči, da se nam taka oblika dela primerno obrestuje in da je iskanje novih poti vendarle potrebno. Namen našega dela naj bi bil v tem, da bi se zavarovali pred očitki učencev, češ da je pouk slovnice vedno dolgočasen in brez spremembe — cilj pa v tem, da bi učenci ob živahnejšem načinu dela lažje dojeli nekatere jezikovne zakonitosti, ki bi jim prišle v zavest po poti logičnega mišljenja, h kateremu je pripomogla igra in mu dala nekaj mikavnosti.

BERTA GOLOB

Slovenska matica se je oddolžila svojemu dolgoletnemu sodelavcu in vodniku Franu Levcu, ko je letos poskrbela za natis Levčevih »Esejev, študij in potopisov«. Mnogostrano delo Frana Levca se je v drugi polovici XIX. stoletja odrazilo na plodovitim literarnozgodovinskem področju, v publicistiki, uredništvu in ne nazadnje v prizadevem organizacijskem delu in šolstvu. Dasi je Levčevo delo dovolj poznano in priznava v literarni zgodovini, pa so njegovi leposlovní pesniški poizkusi, kritike, teoretične skice in biografske študije, pa tudi potopisi ostali raztreseni po različnih revijah in časopisih. Z obsežnim uvodom, izborom tekstov ter z opombami Franceta Bernika smo končno dobili premisljeno odbrana dela Frana Levca.

V uvodni študiji je France Bernik poglobljeno osvetlil osebnost literarnega delavca, kritika in vzgojitelja, ki je s svojim požrtovalnim delom in po svojih močeh doživljal in ocenjeval domače leposlovje, vzpodbujal k lepotnemu oblikovanju v domači besedi in v marsičem v tedanjem obdobju prednjačil pred ostalimi literarnozgodovinskimi pisci. Živa in dognana beseda F. Bernika temelji na bogatem gradivu, upoštevajoč dosežanje tekste o Franu Levcu, ob tem pa je avtor ohranil mero za tisto, kar je ostalo v luči literarne znanosti kot priznana, veljavna in je ob tem sprostil svoje spoznavne poglede in podal kritične zaključke.

Kako je uместno, da je France Bernik pri izboru besedil opustil Levčev pesniški delež, ki ni niti izrazil niti estetsko izoblikovan v zrelejši celote, tako bi lahko tudi del potopisja brez zadrege pogrešali, dasi tem potopisom ne kaže odrekati barvitosti osebnega podoživetja. Glavnino izbora tvorijo življenjepisni eseji (Cop, Prešeren, Levstik, Erjavce, Jenko, Kersnik, Zarnik, Einspieler idr.), literarne študije, polemike in ocene. Prav ta dela so osredje Levčevega zanimanja in ustvarjanja. Levce, ki je verjel v vzgojno moč literarne zgodovine (ne osamljena poteza tistega časa), se ni oklenil nobene apriorne estetike; kot urednik in literarni delavec je znal biti tolerant, spričo jalovih strankarskih razprtij pa mu je dobro služila po naravi in nuji diplomatska spretnost. Tako kot je v političnem življenju kazal umerenost in določeno težnjo spravljalosti, tudi na književnem področju uveljavlja podobne tolerantne nazore, hoteč čim bolj pritegniti tedanje književne raznorodnih nazorov in literarnih teženj. Glavnina Levčevih del zajema osebnosti realističnega obdobja (pač v širšem pomenu oznake), pa tudi posamezne osebnosti prejšnjih dob so ga živo pritegnile, medtem ko mu moderne struje ostajajo, če že ne tuje, vsaj take, da ne sprožijo teženj po gostiranju, po podobni esejistični ustvarjalnosti. To dejstvo postane bolj umljivo, če naglasimo, da je bil Levce eden prvih pozitivističnih literarnih biografov in zgodovinarjev svoje generacije, zato je prav v tem okviru bogatil vednost o tedanjih književnikih in delih.

France Bernik je s svojo literarnozgodovinsko študijo osvetlil razvejano dejavnost Frana Levca, torej ne le literarno področje, s čimer je vsestransko ovdrednotil Levčevo delo v okviru tedanjih družbenopolitičnih razmer. Nadrobnejša primerjava dosežanjih pričevanj o Levcu in Bernikove študije — koristna bi bila v strokovnem glasilu — bi pokazala novitete, oziroma bolj

utrjena dognanja, vsekakor pa je natis Levčevih del s študijo potrebna oddolžitev požrtovalni tiskarni osebnosti XIX. stoletja a hkrati nova obogatitev slavistične vede.

I. G.

Novo knjige

Venceslav Čopić: Pisanje

Pri Državni založbi Slovenije je izšla Venceslava Čopića razprava o metodiki pisanja. V drobni knjižici, ki je opremljena s pisalnimi vajami (Drago Mehora), razvrščenimi po teinah za prvo polletje, govori avtor uvodoma o pismenkah in prikazuje razvojno dobo od prvih znakov ali slik, ki so pomenile stvarne predmete, do slik, ki so imele po značilnosti v končno do znakov za posamezne glasove. Ko orisje zgodovinski razvoj metodike pisanja, obravnava v poglavju »Kako učimo pisati« sociološke, pedagoške in fiziološke osnove pisanja, psihološki proces pisanja, brailno-pisalni pouk v elementarnem razredu, individualne sposobnosti učencev za pisanje in učila pri pouku pisanja. O praktični metodologiji pouka razpravlja v poglavju »Postopek pri pisanju«, kjer posebej obravnava tiskane orke, predvaje in vaje za pisanje, pridobivanje pisanih oblik, pisanje v višjih razredih, popravilo pisanih vaj in pisanje v pisarni. Knjižica, snovno pregledno urejena in opremljena s praktičnimi ponazorili vaj, bo brez dvoma dragocen pripomoček ne samo učiteljem v prvih razredih osnovnih šol, temveč tudi v višjih, ko se začne pouk srbskohrvatskega jezika.

I. in C. Kopčar: Kako je prav

Pod tem naslovom je izšel pri Državni založbi Slovenije slovarček napak v slovenskem knjižnem jeziku, ki je namenjen predvsem praktični rabi in bo kot priročnik slovenskega jezika odlično služil dijakom srednjih in strokovnih šol. Avtorja sta razdelila knjigo v dva dela: v prvem nam opozorila na striženem povzetku temeljna pravilna načela ter najnujnejša pravilna pravila (raba velikih in malih črk, ločila, raba in pisava pripone, pisava sestavljenih besed in tujk), v drugem, mnogo bolj obsežnem delu pa objavljata slovarček slovenskih besed, izrazov in besednih zvez, ki nam vsakdanji pisani in govorni rabi najčesteje služijo, a jih pogosto po nemarnem ali zaradi nepoučenosti napačno pišemo. Da bi se teh napak zavedeli, sta poleg pravih zapisala tudi napačne oblike in tako tudi oblikovno razdelila slovarček v dva razdelka: pravilne in napačne oblike.

Ker bo služila knjiga — kot rečeno — predvsem za priročnik srednješolski mladini in odraslim, ki so v vsakdanjem življenju in pri poklicnem delu vezani na lepo ter pravilno pisano in govorno materinsko slovnico, avtorja izpustila in med nedovoljene oblike vnesla tudi nekatere ljudske izposojenke in nelepe besede, ki jih Slovenci pravopisno sicer dovoljujejo, vendar s pridržkom, da navaja zanje primernejše in bolj domače izraze. Slovarček napak v slovenskem knjižnem jeziku bo vsekakor koristno služil namreč, ki ga ima: biti priročnik pri pouku slovnice in hkrati praktični vodnik vsem, ki se trudijo za kulturo našega jezika. Cena knjižice: kart. 800 din.

Radakrišnan — »Indijska filozofija I.«. Geografska založba Nolte je poskrbela za prevod indijskega filozofa Sarvenpalija Radakrišnana »Indijska filozofija I.«. Preko 500 strani obsegačajoč delo je prevedel v slohrvaščino R. Vučić, uvodno besedo pa je napisal C. Veljačić. Prva knjiga razlaga filozofijo v indiji od ved do epskega obdobja z zaključkom o šolah budizma. Ob besedilu so navedeni posamezni avtorji in dela. Gotovo gre za filozofsko in delo, ki avtentično tolmachi zgodovinsko zaporedno podane pojave razgibane filozofije indijskih narodov.

»Otrok in družina« št. 7

V prvi jesenski številki so objavljali naslednji članki: Otok Vipotnikovo, predsednik Nacionalnega komiteja za predšolsko vzgojo, otrok v Jugoslaviji, o problemih, ki so s to dejavnostjo v zvezi. Tako kot drugo po svetu je tudi pri nas še marsikaj nerešeno, dasi je doseženi napredek razveseljiv; zahteva pa sodelovanje vseh državljanov in vseh ustreznih družbenih služb.

Franc Strmčnik je napisal članek o načelih družinske vzgoje. Poudarja, da moramo z naodrno, toda neprilicno in nevsiljivo vzgojo otroka začeti že v njegovih zgodnjih mladosti, ko se postajajo temelji razvoja bodoče osebnosti. Kar pa zadeva osnovne sposobnosti, kot so pisanje, branje in računanje, je bolje, če privajamo otroka na to prepuštimo šoli, ki ima za to usposobljen učno-vzgojni kader. Vsako prehitvanje, no katerem strojno posebno preveč ambiciozni starši, lahko tu več škoduje, kot pa koristi.

O tem, da izvajanje gospodarske reforme ne bi smelo prizadeti otroške varstva kot učinkovite družbene pomoči družinam, kjer so starši zaposleni, je spregovoril Matjaž Jerenc. Toplo je trenino pisano, v katerem nam iz skrušenih govoril o osebnih težavah mladih ljudi v fazi spoznavanja samega sebe in obdajajočega

jin življenja. Dorasčajoča in dozorevala mladina si želi pomoči izkušnega človeka, nima pa, bodisi zaradi lastne plahosti, bodisi zaradi nezaupanja v odrasle (tudi v lastne starše!) dovolj poguma, da bi se z njimi zavež iskreno pozovorila. Zato se čuti osamljeno in nemalokrat udi nesrečno. Naloga vseh nas, posebno pa še tistih, ki se poklicno ukvarjajo z vzgojnim vodenjem mladih ljudi, je, da se jim približamo, toda ne v viski in moralistično, marveč neposredno, toplo in človeško.

Aktuelen članek ob začetku šolskevala leta kako naj se otrok uči je posredovala klinična psihologinja Milena Bregantova, ki poudarja pomen ustreznih učne tehnike, dobrih delovnih navad ter postopnega samostojnega učenja otroka pri izpolnjevanju vsakodnevni šolskih dolžnosti.

Poleg drugih prispevkov (npr. o spominski knjižici) je tudi nekaj beležnicke (dve lirčni pesmi Ivana Minatića, proza ameriške pisateljice Katherine Anne Porter), do pot so estetsko posebno bogate dostine rubrike: Vzgojitelji nam očisto Državno svetovalstvo in Pravni nasveti.

Revija je primerno ilustrirana. Najboljša je naslovna fotografija, ki to je prispeval mladi in nadarjeni fotograf Marjan Pal.

(Nadaljevanje s 4. strani)

Zdravniški pregledi otrok so redni. To je nekoliko težje v odročnih predelih, posebno pri pregledih zob. Vendar letече ambulante redno krožijo; zdravnika torej pripeljejo k otroku.

V Primary pomagajo učiteljem pri delu socialni delavci, fizioterapevti in strokovnjaki za govorjenje, ki delajo z otroki, ki imajo govorne napake.

ANGLEŠČINA — SINONIM ZA VZGOJO

V podeželskih šolah je inteligencija otrok zelo nizka; inteligentnih otrok je malo. Tu nastopa tudi problem prevoza. Nekateri otroci so oddaljeni od šole po 20 milj. Vožnjo plača okrajni zavod za šolstvo.

Pred tridesetimi leti je bil problem revščine učencev zelo velik, danes pa so otroci razvajeni, imajo preveč denarja, pri starših vse dosežejo. Poleg tega je problem tudi televizija, ki ima svoje dobre strani, a tudi slabe.

V redni šoli je poleg vsega še čudovita mešanica otrok (otroci priseljenecv). Učitelj in učni program morata vse to uskladiti, ker prehajajo vsi otroci v naslednji razred, dasi nekateri snovi ne dojemajo popolnoma — bodisi zaradi nižje inteligentne sposobnosti ali zaradi kakšnega defekta (naglušnost, jecljanje) — so morali najti način, kako tem otrokom pomagati. Take otroke pokličejo dvakrat ali trikrat tedensko od ostalega pouka in vadijo z njimi branje, pisanje in matematiko. Otroci s hujšimi defekti hodijo v posebno šolo, tisti, ki so več let priklenjeni na posteljo, pa imajo pouk kar v bolnici oz. v okrevališču.

Angleži sami se ukvarjajo s problemom angleščine kot maté-

NEVENKA KAISER

Kongres jugoslovanskih defektologov

V Beogradu je bil 9. oktobra končan kongres jugoslovanskih defektologov, ki je trajal tri dni, udeležilo pa se ga je 150 delegatov iz vseh republik.

Uvodni referat — »Rehabilitacija razvojno motenih otrok in mladine« — je imel direktor višje šole za specialne pedagoge v Beogradu prof. Miodrag Matić. Pri pripravi tega referata sta sodelovala tudi profesor defektologije oddeleka v Ljubljani Marijan Pavčič in dekan Visoke defektološke šole v Zagrebu prof. Tomislav Spoljar.

Kongres je drugi dan nadaljeval z delom v šestih sekcijah, in sicer za strokovnjake, ki sodelujejo pri rehabilitaciji otrok in

mladine, ki je mentalno premalo razvita itd. V okviru vsake sekcije je bilo prebranih več referatov in koreferatov. Zadnji, tretji dan kongresa jugoslovanskih defektologov je bila plenarna seja, na kateri so sprejeli zaključke, nov statut ipd.

Kongres je imel delovni značaj ob enem pa je bil tudi manifestacija uspehov, ki smo jih do-

segli doslej na področju rehabilitacije razvojno motenih otrok in mladine v naši državi. Velja opozoriti, da smo dosegli na tem področju pomembne rezultate — posebno po 1958. letu, ko so bili v tej zvezi sprejeti nekateri zakoni in predpisi. Lahko rečemo, da dosegamo pri rehabilitaciji razvojno motenih otrok in mladine raven naprednih držav.

Nova učila za biologijo

Ze nekaj let pogrešajo naše šole sodobnejša učila za izvajanje poskusov in praktičnih vaj. Nekatera učila so učitelji morali izdelovati celo sami, kajti program je terjal izvajanje praktičnih vaj, ki prispevajo k procesu posodobljanja učnega dela. Taka učila so bila v učnem procesu sicer koristna, vendar pa je njihova izdelava jemala učitelju čas, ki mu je potreben za pripravo ur. Po drugi strani pa nimajo tako izdelana učila — razen funkcionalnosti — drugih posebnosti, karakterističnih za neko učilo.

Ljubljanska »Učila« so, upoštevajoč to situacijo v šolah in v želji, da prispevajo k posodobitvi pouka, izdelala komplet aparatov in pribora za opravljanje poskusov s področja fiziologije rastlin in živali ter za proučevanje fizikalno kemičnih lastnosti zemljišča. V tem kompletu je 57 različnih delov, s pomočjo katerih lahko, če jih kombiniramo s različnimi aparaturnimi, izvedemo okrog sto poskusov.

Osnovne značilnosti te bogate zbirke so:

1. Potrebne aparate dobimo z lahkimi in hitrim montiranjem sorazmerno enostavnih delov kompleta.
2. Posamezne dele te zbirke lahko uporabimo tudi za bolj enostavne poskuse, kar pomeni, da zanje ni potrebna specialna posoda.
3. Posebna lastnost te zbirke je, da jo lahko uporabljajo v vseh šolah, kjer imajo pouk biologije. Vsaka šola lahko — glede na svoj program in specifične potrebe — sestavi aparaturo, ki jo potrebuje.
4. Največja odlika zbirke je, da lahko učenci sami sestavijo aparate, kajti posamezni deli so oštevilčeni tako, da jih po skicah, ki so priložene, ni težko sestaviti.

Ta učila so primerna med drugim tudi za skupinsko delo učencev in bodo prav gotovo prispevala k usposabljanju učencev za različne praktične dejavnosti.

Milan Flerin, pedesetletnik

Kdor ne pozna pobilže tovariša Milana Flerin, ne bi mogel verjeti, da se je pred kratkim srečal z Abrahamom. Kjerkoli ga srečaš, se mu vedno mudi. Je pa tudi res, da je čez glavo zaposlen. Biti ravnatelj osemletne šole s stotinami učencev in velikim kolektivom, voditi zavod tako, da so vsi zadovoljni, je v današnjih razmerah res umetnost. Poleg velike zaposlitve na svojem zavodu je še urednik Domžalskega poročevalca, predsednik sklada za šolstvo pri skupščini občine Domžale in kdo ve kje še povsod dela. Prosvetni delavci vemo, da imamo v njem velikega zagovornika, da nas vedno in povsod energično zastopa. Vemo pa tudi, da je dosleden in neizpros, kadar gre za zakonitost in pravičen odnos do naše socialistične družbe. Tak je naš jubilat in takega si želimo na vodilnem mestu še naprej.

Ob njegovem jubileju so mnogi organizacije domžalske občine ob enem z zastopniki občinske skupščine, sveta za šolstvo, občinske Zveze prosvetnih društev in Svobod, zavoda za gospodarsko propagando priredile intimo svečanost v Zavodu za glasbeno vzgojo v Domžalah, katere so se udeležili vsi prijatelji in njegovi stanovski tovariši. Po kratkem nagovoru podpredsednika domžalske občine tovariša Kralja, ki ga je pozdravil kot njegov nekdanji učenec, so govorili še ostali zastopniki množičnih organizacij in mu izročili lepa darila. Nato se je razvil še kulturni program, v katerem so sodelovali kvartet Pavla Kosca s solisti in recitatorjem Tonetom Ravnikarjem.

Tovarišu Milanu želimo še obilo delovnih uspehov!

»Pomoč učiteljev osnovnih šol otrokom motenim v telesnem in duševnem razvoju«

(Uredil Janez Vivod. Ljubljana 1965, 52 strani)

Republiški sekretariat za socialno varstvo SRS — komisija za izvedbo kategorizacije v SRS — je izdal sicer drobno, vendar zelo aktualno brošuro z gornjim naslovom z namenom, nuditi učiteljstvu osnovnih šol primeren material za delo po šolah v zvezi s kategorizacijo otrok in mladine z motnjami v telesnem in duševnem razvoju. Analiza dosedanjega dela pri kategorizaciji je pokazala, da je potrebno za poglobljeno in učinkovito delo strokovnih komisij poleg drugega primerno organizirati odkrivanje prizadetih otrok in zbrati o njih čim več uporabnih podatkov. Ker je še vedno precejšnje število teh otrok v osnovni šoli, lahko prav učitelji bistveno sodelujejo pri njihovem odkrivanju in usmerjanju na strokovne komisije. Ob tem pa je tudi potrebno, da zagotovijo strokovnim komisijam dovolj izčrpe in objektivne podatke o učno-vzgojnih dosežkih in o vedenju motenih otrok v šoli. S to motivacijo je bila izdana ta knjižica, v kateri so zbrani prispevki priznanih strokovnjakov, ki z različnih strokovnih vidikov osvetljujejo motenega otroka, da bi pomagal pri tem delu učiteljstvu naših osnovnih šol.

Doc. dr. Ivan Toličič je v sestavku »Nekaj značilnosti otrokovega duševnega razvoja v srednji in pozni otroški dobi« opozoril na vrsto aktualnosti tega razvoja, ki jih je nakazal v odstavih o otrokovi zrelosti za vstop v šolo in o oblikah nezrelosti, o razvoju otrokovih spoznavnih funkcij v srednji in pozni otroški dobi, o izvoru različnega obnašanja otrok v navedeni dobi in

normalnosti. V zvezi s tem podaja karakteristike pojavov psihične prizadetosti na raznih stopnjah, kakor tudi otrokove osebnostne značilnosti ter vzroke oligofrenije (mentalne nerazvitosti), končno pa opozori na miljejske činitelje, ki imajo na razvoj oligofrenega otroka lahko dokajšnji vpliv.

Nato spregovori še o kompleksnosti oligofrenije, ki opravičuje tudi zahtevo, da se je treba lotevati v praksi vseh potrebnih in postopku kategorizacije mobilizirati psihiatra, pediatra, psihologa, ortopedagoga in socialnega delavca, a njih ugotovitve so važne tudi za nadaljnji proces kompleksne rehabilitacije mentalno nerazvitega otroka ali mladostnika. — Tudi sestavek dr. Milčinskega priporočamo v študij po zbornicah osnovnih šol, ker jih bo opozoril na marsikateri šolski problem, ob enem pa učiteljem tudi nakazal važnost prizadevanj naše družbe pri reševanju vprašanj socializacije psihično prizadetih otrok in mladine v naših družbenih pogojih.

Defektologinja Aida Bahar v sestavku »Duševno nerazvit otrok« razpravlja o pojavu oligofrenih otrok v šoli za normalne otroke in kako naj jih učitelj opazuje, da bi lahko ugotovil psihično prizadetost in znal ustrezno strokovno opozoriti za kategorizacijo merodajne činitelje na takega šolskega otroka. Tudi ta prispevek bo potrebno obravnavati v šoli, posebno pa opozorjam nanj učitelje elementarnih razredov, ker bi se utegnili ob navodilih tovarišice Baharjeve še bolj poglobiti in opazovanje posebnosti otrok-ovincev in priti do ustreznih rezultatov v prid nadaljnega razvoja šolskega otroka, če kaže njegova nerazvitost oblike lažjega značaja.

Posebno važnost pa bi lahko pripisali zadnjemu prispevku v tej knjižici: »Šolsko poročilo o otrocih z motnjami v telesnem in duševnem razvoju«, ki sta ga ob študiju mnogih dosedanjih šolskih poročil napisala univ. predavatelj Borut Šali in univ. asistent Oto Petrovič. V tem prispevku obravnava avtorja nekateri pomanjkljivosti dosedanjih šolskih poročil, nakar nakazuje pregled pomembnejših vsebinskih vidikov poročanja in podajanja osnovne metodice in tehnične smernice in pravila poročanja. Tudi ta sestavek naj bo vir za individualni izpopolnjevalni študij, a tudi za kolektivno delo pri obravnavanju aktualne vzgojne problematike.

V preteklem letu smo imeli na terenu več enodnevnih seminarjev za seznanjanje učiteljstva s problematiko kategorizacije otrok in mladine z motnjami v telesnem in duševnem razvoju. Priču-

joča knjižica naj taka prizadevanja v bodoče poglobi in razširi. Prvi korak za to je zainteresirana poglobitev posameznikov in kolektivov na šolah v navedene prispevke, sledili pa bodo seminarji za učiteljstvo, v katerih bi sodelovali po možnosti vsi strokovnjaki, ki delajo v komisijah za kategorizacijo otrok in mladine z motnjami v telesnem in duševnem razvoju. Knjižice so prejele vse naše šole.

Albin Podjavoršek

Oton Brelih

V nedeljo, 12. septembra nas je presenetila vest, da je nenadoma umrl šolski upravitelj in učitelj v Podgorju pri Sevnici Oton Brelih. Rodil se je v Ribnici na Pohorju v delavski družini z devetimi otroki. Tako mu že v mladosti ni bilo prizaneseno s spoznanjem, kako težko je priti do poklica, koliko napora, volje in vztrajnosti je treba, da dosežeš svoj cilj — posebno če si reven...

Izbral si je učiteljski poklic. Od 1924. leta je služboval najprej v Valiki Polani, nato pa v Bogojni pri Dolnji Lendavi. Leta 1939 je bil kazensko premeščen v Zabukovje, kar pa je z veseljem sprejel, saj je bil doma s Pohorja. Leta 1941 je sprejel Oton Brelih službo v Podgorju, kamor se je spet vrnil po končani vojni.

V Podgorju je postal šolski upravitelj in učitelj, ljublj. je kraj in njegove ljudi. Postal jim je učitelj, vzgojitelj in pedagoški svetovalec in zavzet sindikalni delavec ter več kot 20 let eden najaktivnejših članov SZDL na podgorškem območju. V šolskem razredu ni zbiral okrog sebe le mladih ljudi, temveč tudi starejše, zrele ljudi, ki so se radi z njim posvetovali, reševali svoje probleme, si nalagali nove naloge in se ob vsem tem tudi družbeno vzgajali. Tu je želel Oton Brelih ostati vse do upokojitve, vendar pa je moral — zaradi šolske reforme — skupaj z otroci v matično šolo v Sevnico.

14. novembra so Sevnicični spremlili Otona Breliha na zadnje pot, njegovi nekdanji učenci pa so mu s cvetjem zasuli prerani grob.

-er-

Televizija v šoli v mesecu novembru

8. novembra ob 11.40

11. novembra ob 16.10

Železo, kovina, ki je ustvarila civilizacijo

Železo je kovina, po kateri je dobila ime cela era predzgodovine, v kateri so pridobivali železo in iz njega izdelovali orodje, orodje, nakit. Prvi železni predmeti se pojavljajo v Egiptu že v 14. st. pred n. št., v Asiriji v 8. st., v Grčiji pa železo izpodirne bron šele v 6. st. pred našim štetjem.

Železno dobo dele zgodovinarji v dva velika obdobja: v staro železno dobo (Hallstatska) in mlajšo železno dobo (Latensko). Večje področje Jugoslavije je v starjši železni dobi posejelo: v Iliriji (v Sloveniji nahajališča: Vače, Mokronog, Smarjeta, Podzemelj itd.).

V mlajši železni dobi Ilire izpodirajo na našem ozemlju Kelci. Danes srečujemo vsestransko uporabo železa, seveda ne čistejša, a vsestranska uporaba kaže na izjemno dolgo razvojno stopnjo uporabe in izkoriščanja.

Ob kemiji, ki bo razlagala v šoli lastnosti železa, bodo verjetno učitelju dobrodošli podatki o razvoju železarstva posebno v Sloveniji. Oddajo nam je pripravil Slavko Tarman in redakciji Marka Mariona.

Primerina bo za učence višjih razredov osnovne šole.

13. novembra ob 11.40

18. novembra ob 16.40

Odboj in lom svetlobe

Svetloba je za razvednega fizika že dolgo predmet proučevanja in raziskovanja, pa tudi teorij velikega pomena. Od vse obširne problematike o svetlobi obravnavamo v šoli droben delček (podatek o hitrosti, odboj in lom). Televizijska šolska ura bo z izvedbo nekaterih poskusov pomagala pedagogu, da bodo učenci odnesli o odboju in lomu svetlobe jasne in sugestivne predstave, na katere se bo lahko oslonil pozneje pri poglobljenem študiju.

Ura bo prišla prav tudi foto krožkom kot uvod v praktično delo. Oddajo nam je pripravil ing. Jože Dolničar in redakciji Marka Mariona.

22. novembra ob 11.40

23. novembra ob 16.10

Komuna

Najširši pomen besede komuna družbi pojem skupnosti, ki se organizira in nastopa, da bi preskrbela in ustvarila svojo samoupravo. Izraz uporabljamo v vsakdanjem življenju pogosto, tudi v šoli ga imamo na programu, otrokom pa je vendarle dokaj težko prodreti v pojmovanje smisla komune. Programirali smo torej oddajo o tej temi, v kateri bomo ob najbolj shematski teoriji pokazali dejavnost komune tudi na praktičnem primeru slovenske občine. Namenili smo jo zadnjima razredoma osn. šole. Oddajo sta pripravila Janez Jerovšek in Franci Milnar.

Obvestilo

Maturanti mariborskega učiteljskega (l. 1959/60) bomo praznovali 15-letnico mature 6. novembra 1965 na osnovni šoli Frana Kranjca, Celje-Poile, Pismeno se javite do 30. oktobra Gombač Milanu, osnovna šola Celje-Poile, pp. 112. K prijavi priložite 2500 din kavelje. Podrobnejša navodila sprejme vsak prijaviteljec osebno.

RAZPIS

Svet osnovne šole Radomlje razpisuje prosto delovno mesto učitelja za varstveni oddelek, U ali VZG. Stanovanja ni. Razpis velja do zasedbe delovnega mesta.

o nekaterih posebnostih otroka, predvsem o simptomih, da otrok ne mara v šolo, da ga šolsko delo ne zanima in v zvezi s tem o objektivnih ovirah; npr. o neustreznem otrokovem okolju ali o cerebralnih poškodbah kot vzrokih otrokove nedelavnosti v šoli in zunaj nje, dalje obravnava še posebnosti otrokovega uveljavljanja in kritičnosti v šoli ter na kratko o otrokovih težavah pri branju. Toličičev sestavek bo v začetku šolskega leta lahko marsikateremu učitelju študijski uvod v šolsko delo, ker ga bo opozoril v zvezi s težavnejšimi otroki na vzroke takih pojavov, nikakor pa ne bi bilo odveč, obdelati vsebino na vzgojni konferenci.

V prispevku »Oligofreni otrok« obravnava doc. dr. Lev Milčinski predvsem vidike, ki nam pomagajo klasificirati duševne ab-

»PROSVETNI DELAVEC«

List izdaja republiški odbor Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije — izide štirinajstrednevno med šolskim letom — Urejuje uredniški odbor — Odgovorni urednik Drago Ham — Naslov uredništva: Ljubljana, Kopitarjeva 2, telefon 313-722, int. 363 — Naslov uprave: Ljubljana, Nazorjeva 1, telefon 22-284 — Poštni predal 355-VII — Letna naročnina 600 din, za šole in ustanove 1200 din — Št. tek. računa 503/608-16 — Tiska CZP »Ljudska pravica«

ZDRUŽENE PAPIRNICJE LJUBLJANA
Sedež: LJUBLJANA-VEVČE • Ustanovljene leta 1842
Izdelujejo:
SULFITNO CELULOZO • PINOTAN • BREZLESNI PAPIR
• SREDNJEFINI PAPIR • KULERJE • KARTONE za kartoteke, fascikle in mape • RASTIRAN PAPIR, brezlesni in srednjefini za šolske zvezke • PELURNI PAPIR, bel in barvan.

Moderni učni pripomočki

Državna založba Slovenije ima zmeraj na zalogi učila, ki jih sama izdaja, pa učne pripomočke drugih založb in podjetij. Posebno opozarjamo na

- UČILA ZA POUK FIZIKE IN KEMIJE
- ZEMLJEPISNE IN ZGODOVINSKE KARTE
- MEDICINSKA IN VETERINARSKA UČILA
- UČILA ZA KMETIJSKI POUK
- TEHNOLOŠKE IN DRUGE ZBIRKE
- POKRAJINSKE SLIKE IN SLIKE ŽIVALI
- RISBE ZA FLANELOGRAFE
- RAZNE MODELE ZA RISANJE IN ORODJE ZA ROČNA DELA
- RELIEFE SLOVENIJE, JUGOSLAVIJE IN VSEH KONTINENTOV
- DIAPROJEKTORJE ZA DIAFILME IN EPISKOPE ZA POVEČANJE SLIK

Zahtevajte cenik učil pri

Državni založbi Slovenije
LJUBLJANA, MESTNI TRG 26

Morava
20 CIGARET

TOBAČNA TOVARNA LJUBLJANA

Lepše in bolj pestre knjige v zbirki »SINJI GALEB« za šolsko leto 1965/66!

Knjige bodo plastificirane in vsaka v drugi barvi. Format bo isti — 12 x 18 cm.

Program 1965/66 obsega 6 knjig:

- **ČRNI SIMBOL**
A. in E. Johnson. Ilustracije Aco Mavec
- **SAMOTNI VOJŠČAK**
Finn Havrevold. Ilustracije Aleks Horvat
- **TOJON**
N. Kalašnikoff. Ilustracije Aco Mavec
- **KLICALI SO ME LENI**
Zdenka Bezdekova. Ilustracije Dagmar Berková
- **FRED ADAMOM**
Jack London
- **ČUDEŽNI PISALNI STROJCEK**
Smiljan Rozman. Ilustracije Božo Kos

Prva knjiga je že izšla!

Celoletna naročnina br. 1800 din, vezana 3900 din.

Knjige lahko naročite pri poverjenikih, zastopnikih, v vseh knjigarnah ali pri prodajnem oddelku založbe, Ljubljana, Titova 3.

Gibbs Floor

Ščetkajte svoje zobe in dlesni pravilno in to že po zajtrku, po vsakem obroku in zadnjič pred spanjem. Pri tem uporabljajte »GIBBS zobno kremo FLUOR«